

ප්‍රඥාවන්තයිත්තටි නැණ පහන් දල්වන්නට

සත්‍යයෙහි අරුණෝදය

පූජ්‍ය අලුවිටේ අනෝමදස්සි ස්වාමීන් වහන්සේ

ප්‍රඥාචන්තයින් හට නැණ පහන් දැල්වන්නට

සත්‍යයෙහි අරුණෝදය

පූජ්‍ය අලුවිටේ අනෝමදස්සි ස්වාමීන් වහන්සේ

සබ්බ දානං ධම්ම දානං පීනාති

ප්‍රථම මුද්‍රණය - 2016 වෙසක් මස
දෙවන මුද්‍රණය - 2017 මැදින් මස

පොත් පිලිබඳ සියළු විමසීම්
077-0136809 - කුෂාන් මහතා, කැකිරුව
071-0548449 - නරංග මහතා, මාතලේ
071-6186910 - බුද්ධික මහතා, නාරම්මල
070-3070758 - රසංක මහතා, හොරණ
077-3818758 - ධර්මතුංග දචුන්ඩසේකර මහතා, මාතලේ
Facebook: www.fb.com/AlawweAnomadassiThero/
Email: alawweanomadassithero@gmail.com

ධර්ම දානය සඳහා නොමිලේ බෙදා හැරීම පිණිසයි

පිදුම

මගේ ශාස්තෘ වූ තිලෝගුරු බුදුරජාණන් වහන්සේටත්,
සුපිරිසිදු බුදුවදන මෙය යැයි මග ඵලිකරමින්
මා හට පැවිදි උපසම්පදාව ලබාදුන් ගුරුදෙව්දන්ටත්,
ගෞතම සසුන් ලැදි ශ්‍රාවක ශ්‍රාවිකාවන්ටත්,
ගෞරවයෙන් පිදෙන උපහාරයකි.

හැඳින්වීම

මීට වසර 2640 කට පෙර ලොව පහළ වූ සිද්ධාර්ථ ගෞතම බෝසතාණන් වහන්සේ වසර 2605 කට පෙර සියළු කෙලෙසුන් නසා සම්මා සම්බුද්ධ බවට පත්වූ සේක. එතැන් පටන් පන්සාලිස් වසක් පුරා නුවණැති දෙවිමිනිසුන්ට යථාර්ථය පෙන්වාදීම නිසා එකල පිනැති මිනිසුන් ධර්මය අවබෝධ කොට සසරින් එතෙර වූහ.

මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේගේ ආගමනයෙන් ශ්‍රී ලංකාද්වීපයට ශ්‍රී සද්ධර්මය ලැබුණු අතර ඉන් ප්‍රයෝජන ලැබ නිවීමට පත් වූ උතුමන් ද සිටියහ. එසේ ශ්‍රී ලංකාද්වීපයේ ස්ථාපිත වූ ශ්‍රී සද්ධර්මය දීර්ඝ කාලයකට පසු නැවත බැබළෙන යුගයක් අද උදාවී ඇත.

වසර 50-60 කාලයක සිට නුවණැති සත්පුරුෂයින් කිහිපදෙනෙකු විසින් පිරිසිදු බුද්ධ වචනය හදාරා, ඒ විවර කරගත් මඟෙහි හැසිරෙමින්, එම දහම නුවණැති ශ්‍රාවකයන් හට දේශනා කිරීමත්, ශ්‍රාවකයින් ඒ මඟ ගැනීමත් මෙම පිබිදීමට බොහෝ සේ බලපෑහ. ඒ උතුමන්ගේ විවරණ තුළින් සහ සැබෑ බුද්ධ වචනය හැදෑරීම තුළින් නුවණැති ඔබට මේ ධර්මය තේරුම් ගැනීමට අවශ්‍ය වන අයුරින් මේ දහම් විවරණය සකස් කොට ඇත.

එම නිසා අතක්කාවචර වූ මේ ධර්මය (තර්කයට ගෝචර නොවන අතර) නුවණැති මිනිසුන්ට පමණක් තමන්ගේ ප්‍රඥාව හසුරුවා සැබෑ බුද්ධ වචනය තුළින් දහම් මඟ විවර කරගෙන නිවී සැනසීමට මේ දහම් පරියාය උපනිශ්‍රය කර ගනිත්වා!

තෙරුවන් සරණයි!

මෙයට,
අලව්වේ අනෝමදස්සි ස්වාමීන් වහන්සේ.
බු.ව. 2560 වූ වෙසක් මස

පීචිත යථාර්ථය සොයන
නුවණැති මිනිසුන් හට
සත්‍යයෙහි අරුණෝදය
දැක ගැනීම සඳහා.....

නමෝ බුද්ධාය!

“වක්ඛුං භික්ඛවේ අනිච්චං විපරනාමී අඤ්ඤාතාභාවී, සොතං අනිච්චං විපරනාමී අඤ්ඤාතාභාවී, ඝානං අනිච්චං විපරනාමී අඤ්ඤාතාභාවී, ජීවිහා අනිච්චා විපරනාමී අඤ්ඤාතාභාවී, කායො අනිච්චො විපරණාමී අඤ්ඤාතාභාවී, මනො අනිච්චො විපරනාමී අඤ්ඤාතාභාවී”

“යො භික්ඛවේ ඉමෙ ධම්මේ ඵ්චං සද්දහති අධිමුච්චති. අයං චුච්චති සද්දානුසාරී ඔක්කන්තො සම්මත්ත නියාමං සප්පුරිසභූමිං ඔක්කන්තො විතිවත්තො පුට්ඨිප්පහභූමිං අභබ්බො තං කම්මං කාතුං යං කම්මං කත්වා නිරයං වා තිරච්ඡානයොතිං වා පෙත්තිවිසයං වා උපපජ්ජෙය්‍ය. අභබ්බො ච තාව කාලං කාතුං යාව න සොතාපත්තිඵලං සච්ඡිකරොති”

“යස්ස ඛො, භික්ඛවෙ, ඉමෙ ධම්මා ඵ්චං පඤ්ඤාය මත්තසො නිජ්ඣානං බමන්ති. අයං චුච්චති ධම්මානුසාරී ඔක්කන්තො සම්මත්තනියාමං සප්පුරිසභූමිං ඔක්කන්තො විතිවත්තො පුට්ඨිප්පහභූමිං. අභබ්බො තං කම්මං කාතුං යං කම්මං කත්වා නිරයං වා තිරච්ඡානයොතිං වා පෙත්තිවිසයං වා උපපජ්ජෙය්‍ය, අභබ්බො ච තාව කාලං කාතුං යාව න සොතාපත්තිඵලං සච්ඡිකරොති”

“යො භික්ඛවෙ, ඉමෙ ධම්මෙ ඵ්චං පජානාති ඵ්චං පස්සති, අයං චුච්චති සොතාපන්නො අච්චිපාතධම්මො නියතො සම්බොධිපරායනොති”

වක්ඛු සුත්තං ස.හි 111

“මහණෙනි, ඇස අනිත්‍යයි. වෙනස් වේ. අන්‍ය ස්වභාවයට පත්වේ. කන අනිත්‍යයි. වෙනස් වේ. අන්‍ය ස්වභාවයට පත්වේ. නාසය අනිත්‍යයි. වෙනස්වේ. අන්‍ය ස්වභාවයට පත්වේ. දිව අනිත්‍යයි. වෙනස් වේ. අන්‍ය ස්වභාවයට පත්වේ. කය අනිත්‍යයි. වෙනස් වේ. අන්‍ය ස්වභාවයට පත්වේ. මනස අනිත්‍යයි. වෙනස් වේ. අන්‍ය ස්වභාවයට පත්වේ.”

මහණෙනි, යමෙක් මේ ධර්ම ස්වභාවය ගැන ශ්‍රද්ධාවෙන් බැස ගනීද, ඔහු ශ්‍රද්ධානුසාරී වේ. සම්මතක නියාමයට බැසගත්තේ වෙයි. සත්පුරුෂ භූමියට බැසගත්තේ වෙයි. පෘථජ්ජන භූමිය ඉක්මවූයේ වෙයි. යම් කර්මයක් කොට නිරයේ තිරිසන් ලොව ප්‍රේත ලොව උපදීද ඒ කර්මය කිරීම අභව්‍ය වේ. සොතාපන්න ඵලය සාක්ෂාත් නොකර කලුරිය කිරීම අභව්‍ය වේ.

මහණෙනි, යමෙක් මේ ධර්ම ස්වභාවය කෙරෙහි ප්‍රඥාවෙන් සුලු වශයෙන් බැසගනීද, ඔහු ධම්මානුසාරී වෙයි. සම්මතක නියාමයට බැස ගත්තේ වෙයි. සත්පුරුෂ භූමියට බැසගත්තේ වෙයි. පෘථජ්ජන භූමිය ඉක්ම වූයේ වෙයි. යම් කර්මයක් කොට නිරයේ තිරිසන් ලොව ප්‍රේත ලොව උපදීද, ඒ කර්මය කිරීම අභව්‍ය වේ. සොතාපන්න ඵලය සාක්ෂාත් නොකොට කලුරිය කිරීම අභව්‍ය වේ. මහණෙනි, යමෙක් මේ ධර්ම ස්වභාවය ඵලෙස දනීද, ඵලෙස දකීද, ඔහු සොතාපන්න වේ. ඒකාන්තයෙන්ම අවබෝධ කළා වේ. නිරයට නොවැටෙයි.

ඉහත සඳහන් වූයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කොට වදාළ උතුම් බුද්ධ වචනයකි. ශ්‍රද්ධානුසාරී ධම්මානුසාරී සොතාපන්න වීම ගැන විවරණයකි එහි පැහැදිලි වෙන්නේ. මේ සුමිහිරි දහම ගැන විවරණය කරන්නට මත්තෙන්, මේ සුන්දර ස්වභාවය පත්වන්නට ඇති උවදුරු ගැන විවරණය අනිවාර්ය වේ. එම නිසා ඒ ගැන අවධානය යොමු කර බලමු. මේ දෙසුමේ පැහැදිලි කිරීමට කරුණු සතරක් තිබේ. එනම්,

ධර්මයන්හි ස්වභාවය
ශ්‍රද්ධානුසාරී වීම
ධම්මානුසාරී වීම
සොතාපන්න වීම

සංසාරයේ තිබෙන අනේක දුක් තේරුම් ගෙන එම දුකින් නිදහස් වීමට වෙර දුරු අය අද මෙන් අතීතයේද බොහෝ සිටියේ වෙයි. එනමුත් නිවැරදිව එය වටහා නොගෙන යන ගමනක් ඇති නිසා ඒ අය කාටත් එය වැළකී ගියේය. මෙයට ආගම් හේදයක් නොවීය. මනුලොව උතුම් මිනිසා පහළ වන්නට මත්තෙහිද, දුකින් නිදහස්වීමට වෙර දුරුවේ එහි ඇති භයානකත්වය වැටහුන නිසාවෙනි. ඒ උතුම් මිනිසා පහළ වූ විටත් නිවැරදිව දහම වටහා නොගත් අය වෙර

දරන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පහළ වන්නට පෙර, වෙර දූරු අය ලෙසටමය. සසරදුක කෙළවර කිරීම එතරම්ම පහසු කරුණක් වූයේ නම් නැවත බුදුවරු ලොව පහළ වන්නේ කුමකටද? යථාර්ථය වටහාගෙන දුකින් නිදහස්වීමට එතරම්ම අසීරුය. මේ ගැන ටිකක් සිතා බලන්න.

අප මහ බෝසතාණෝ මනුලොව පහළ වන්නට මත්තෙහිද, ආලාරකාලාම, උද්දකරාමපුත්ත වැනි අයත් තවත් බොහෝ පිරිසක් ගිහිගෙය අතහැර ශ්‍රමණ වෙස් ගත්තේ මේ සසරේ ඇති භයානකත්වයෙන් මිදී නිවන පසක් කිරීමටය. එපමණද නොව වත්මන් සමයේද භාරත දේශයේ සෘෂිවරු අපමණ සමාධි සමාපත්ති ලබාගනිමින් සොයන්නේ ඒ උතුම් නිවනමය.

ඒ අය සොයන ආකාරයට නොදෙවෙනිව බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයින් යැයි කියා ගන්නා අයද ඒ අයුරින්ම නිවන සොයයි. එනමුත් ඒ කිසිවෙකුට කොපමණ කාලයක් සෙවිවත් නිවනක් නම් නොලැබෙයි. එයට හේතුව වන්නේ නිවන අවශ්‍ය වූවත් සොයන ක්‍රමය වැරදි නිසාය. මුලින්ම කළ යුත්තේ නිවන ලැබීමට යමක් කිරීම නොව, නිවන ලබනා ක්‍රමය තේරුම් ගැනීමයි.

“එළඳෙනගෙන් කිරි ගන්න ඕන කම නිසා කොපමණ වෙහෙසී අං දෙකෙන් ඇද්දත් කිරි නම් කවදාවත් නොලැබෙයි. ඒ නමුත් කිරි ලැබෙන තැන යමෙක් සොයා ගෙන තනබුරුල්ල මිරිකපු සැනින් කිරි ලැබෙයි.”

මේ උපමාව අපගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළ සේක. අද සොයන නිවනත් අං දෙකෙන් කිරි ලබාගැනීමට දරන තැන මෙනි. එලෙස වීමට හේතුව කුමක් විය හැකිද?

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කොට වදාළ ශුන්‍යතා ප්‍රතිසංයුක්ත ගැඹුරු දහම් විවරණ කතාබස් නොකිරීමත්, දැනට ඇසෙන කරුණු වලින් මනාකල්පිතව ගොඩනගා ගත් නිවනක් සෙවීමට දරන උත්සාහයත්ය. සත්ව පුද්ගල සම්මුතියෙන් තොරව හේතුඑල ධර්මය ගැන කියවෙන (ශුන්‍යතා ප්‍රතිසංයුක්ත) ගැඹුරු විවරණ පිළිබඳව, සඳහන් කළ උතුම් බුද්ධ වචනය විවරණය කරන විට එය පැහැදිලි වනු ඇත. ඊට ප්‍රථම මනාකල්පිතව ගොඩනගාගත් නිවන සොයන හැටි ගැන දැන ගනිමු. එවිට එය අතහැර දමූ නැණවත්

මිනිසෙකුට ගැඹුරු දහම් විවරණ අවබෝධ කරගෙන නිවන පසක් කළ හැකි වෙයි.

මේ ගැනත් ටිකක් සිතා බලන්න, තමන් සිටින්නේද මේ අදහස තුළ නොවේද කියා!

පුංචි පිනකින් ලද මිනිසත් බව ලැබූ අපට උතුම් ධර්මය ඇසෙනු ඇත. ඒ තුළින්ම අපට සසරේ ඇති භයානක කම හොඳින් වැටහී ඇත. අකුසල් කර එයින් සතර අපායට වැටෙන හැටිද, කුසල් කර සුගතියේ යන හැටිද, අරි මඟ අනුගමනය කොට සියලු දුක ඉක්මවා නිවන පසක් වන හැටිද අසා ඇත්තෙමු.

මේ සා භයානක සසරින් තමාට රැකවරණයක් දෙන්නට එනම් 'මම' සතර අපායේ නොවැටී නිවන් දකින්නට කැමැත්තක් ඇති වී තිබේ.

මෙය තමයි ධර්මය ඇසීමෙන් කෙනෙකුට ඇතිවන මූලිකම අදහස. නමුත් මෙම අදහස තුළ සිටි පමණින් සෝතාපන්න වීමට නොහැක. තවදුරටත් ධර්මය ගැඹුරට හදාරන්නේ නම් නුවණ තියෙන කෙනෙක් මෙසේ සිතයි. 'මම' කියන අදහසින් තොරව හේතුවල පැවැත්මක් තමයි තිබෙන්නේ. තමාට රැකවරණයක් දීමට නොව යථාර්ථය දැකීමයි කළ යුත්තේ. සත්ව පුද්ගල සම්මුතිය ඉක්ම වූ අනාත්ම දර්ශනය දැකීමේ වැඩපිළිවෙලක් පවතින්නේය, කියන නුවණ ඇතිවේ.

නමුත් අද සමාජයේ බොහෝ අය ශුද්ධානුසාරී, ධම්මානුසාරී, සෝතාපන්න කියන තත්වයන්ට තමන්ව රැගෙන යාමට විශාල චීර්යක් දරයි. ඒ වගේම ඒ ස්වභාවයන් මනසින් ගොඩනගාගෙන ඒ මානාකල්පිත ස්වභාවයට පත් වූවෝද අපමණය. ඒ කිසිවෙක් කවදානම් යථාර්ථය දකිවිද?

'මම' රැකගන්නට දරණ උත්සාහය අතහරින තුරාවටත්, මනාකල්පිතව ගොඩනැගුණු මාර්ගඵල ස්වභාවයන් අතහරින තුරාවටත් නිවනක් නම් ස්පර්ශ කළ නොහැක්කේමය.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මුල්ම ධර්ම දේශනාවල ‘ඔබ සෝතාපන්න වෙන්න, අරහත් වෙන්න’ කියා දේශනා කොට තිබේද? කොතැනකවත් නැත. එසේ නම් කුමක්ද වදාළේ?

“මහණෙනි ඇස අනිත්‍යයි, එය අත්දකින්න, සියලු සංස්කාර අනිත්‍යයි, හටගත් සියල්ල අනිත්‍යයි...” ආදී වශයෙනුයි අප තථාගතයන් වහන්සේ ඒ මිහිරි සදහම් වදාළේ. ඒ වගේම ඒවා අනිත්‍යය වන හැටිද නැසෙන හැටිද අනාත්ම වන හැටිද යන වග, ඉතාමත් ගැඹුරින් උත්වහන්සේ පෙන්වා වදාළේ ප්‍රඥාවන්තයන්ට දහම පසක් කර ගැනීමටයි.

එනමුදු, ඒ දහම අද නොඇසී ගොස් වෙනත් දේ අපට ඇසෙයි. ඒ මොනවාද?

“සෝතාපන්නි අංග ඇති කරගන්න උත්සාහ කරන්න. බුදුන්, දහම්, සඟුන්ගේ ගුණ සිතමින් ඒ ගැන සිත පහදවාගෙන ශ්‍රද්ධානුසාරී වන්න, ආර්ය සත්‍ය සිතමින් තේරුම් ගන්න. මනුස්සකම ඇති කරගෙන සිල්ගුණ දම් පුරන්න...” මේ අයුරින් අපට නිරන්තරයෙන් ඇසෙයි. බොහොම කලාතුරකින්”, “සක්කාය දිට්ඨිය දුරු කරන්න” කියන වදනත් ඇසෙයි. නමුත් යථාර්ථය දකින්න වෙර දරන්න, කියන එකනම් නොඇසෙන තරම්ය.

බුදුන්, දහම්, සඟුන් ගැන සිත සැබෑවටම පහදින්නේ යථාර්ථය වැටහෙන විටයි. සොතාපන්න වූ විටයි. ඒ අංග තමා තුළ පිහිටන්නේද ආර්ය සත්‍යය දකින්නේද එවිටයි. ඒ කිසිම දෙයක් බලෙන් නම් ඇති කර ගත නොහැකියි. එනමුදු මනසින් ඒවා ගොඩනගා ගෙන ඒවාට මනසින්ම පැමිණ තමා මඟපිලි ලැබූ බවද සිතා ගත හැකි වේ. ඒ තරම්ම මුලාවක් මේ සත්වයා තුළ පවතී.

සක්කාය දිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බත පරාමාස දුරුවීමෙනුයි සෝතාපන්න වන්නේ, එයයි කළ යුත්තේ. තමා සෝතාපන්න කිරීම නොවේ. මේ සංයෝජන ගැන විචරණයක්, බුදුවදන පැහැදිලි කරනවිට වටහා ගනිමු.

මේ සංයෝජනත් බලෙන් දුරු නොවේ. ඒවා දුරු වෙන්නේ යථාර්ථය දැකීමෙනි. යථාර්ථය දකින විට මේ සංයෝජන දුරු වී ආර්ය

සත්‍යය අවබෝධ වී සෝතාපන්නි අංග පිහිටයි. එය සිදුවන හැටිද පැහැදිලි කර ගනිමු.

යථාර්ථය දකින්නේ කොහොමද? එයට අවශ්‍ය වන්නේ අසත්‍යය ප්‍රඥාවකි. ඒ තුළින් එය කළ හැක්කේ. ප්‍රඥාව හට ගන්නේ උතුම් බුදුවදන් අසා විචක්ෂණය කිරීමෙනි. නුවණින් විමසීමෙනි. සත්ත්ව පුද්ගල සම්මුතියෙන් තොරව හේතුඵල ධර්මය ගැන කියවෙන (ශුන්‍යතා ප්‍රතිසංයුක්ත) දහම් විවරණ අසා නුවණින් විමසන විට යථාර්ථය අවබෝධ වී සංයෝජන ධර්ම දුරු වී සම්මා දිට්ඨිය ඇති වෙයි. එම කෙනාට සෝතාපන්න යයි කියනවා. එනමුත් මෙය ලැබෙන උපාධියක් නොවෙයි. ගරු නම්බු නාමයක් නොවෙයි. එයා සෝතාපන්නයි කියලා සිතමින් ඉන්නේ නැහැ. ඔහු යථාර්ථය දකිනවා විතරයි. අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම කියන ඇත්ත ඔහු අත්විඳිනවා. මම සෝතාපන්නයි කියලා කෙනෙක් සිතනවා නම් ඔහු සෝතාපන්න නැහැ. මම කියා දෙයක් නැති බව දැකීමෙනුයි සෝතාපන්න වන්නේ. එහෙනම් මෙතැන ඇත්තේ "මම" රැකගන්නා වැඩපිළිවෙලක් නොව යථාර්ථය දැකීමේ වැඩ පිළිවෙලකි.

මම ශ්‍රද්ධානුසාරී, ධර්මානුසාරී, සෝතාපන්නයි කියන අදහස් සියල්ලේම, ඇත්ත දකිමින් අතහැරිය යුතුයි. එලෙස සිතුවත් නැතත් ඔහු ඒ ස්වභාවයට පත් වී ඇත්නම් එය වෙනස් නොවේ. එහෙනම් මෙලෙස සිතමින් මමත්වය තව දුරටත් තහවුරු කරගන්නේ කුමටද?

මෙලෙස කොපමණ කීවත් මමත්වය තුළට බැසගෙන සිටින අපි තමාට හොඳ තත්වයක් ලබා දී සතුටින් තියන්නටමයි කැමති. එනමුත් දුක සේ හෝ, යථාර්ථය දැකීමට තමා තුළ තිබෙන ප්‍රඥා ආයුධය උපකාර කරගත යුතුයි. එම අවියෙන් නිතරම මමත්වයට පහර දෙන්නට ඕනි. එලෙස පහර දෙන්නේ කොහොමද?

ඇසු දහම තුළින් හේතුඵල වශයෙන් හැම දෙයක්ම බැලීමෙනි. එවිට ආත්ම දෘෂ්ටියක් සත්ව පුද්ගල සංකල්පයක් කෙමෙන් කෙමෙන් දුරු වී යනු ඇත. ඒ කිසිවක් බලෙන් ලබාගැනීමට නොහැක්කේමය.

තථාගතයන් වහන්සේ වදාළ ධර්මය වටහාගත හැකි වන්නේ ප්‍රඥාව තුළින් පමණි. නවාංග ශාස්තෘ ශාසනය ඉගෙන ගත් පමණින් ප්‍රඥාව නැති කෙනෙකුට දහම වටහාගත නොහැක. ඒ බව අලගද්දුපම සූත්‍රය තුළ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාළ සේක. එම දහම වටහා

ගැනීමට අවශ්‍ය නුවණ නැතිවිට ඒ කරුණු තේරුම් ගෙන පුරුදු කිරීමට උත්සාහ කරන්නේ ලෝකය තුළ තියෙන මනස මුල් කරගෙන පමණි. එයට හේතුව වන්නේ අපට දැකීම පිණිස ඇත්තේ මනස සහ මසැස පමණක් වීමයි. බෝධිසත්වයන් වහන්සේ පවා ලෝකය තුළ ඇති මනස සංවර කරමින් සිත උපරිමයට දියුණු කළ සේක. නමුත් ලෝකයෙන් එතෙරවන ආකාරය දැකීමට ඇති ප්‍රඥාව නැති නිසා විඤ්ඤාණය අවබෝධ කරගත නොහැකි විය.

පුබ්බේනිවාසානුස්සති ඤාණය, චුතුපපාත ඤාණය තුළින් පවා ලෝකය තුළ සිටින සත්ත්වයා සසර තුළ උරුම කරගත් දුක පමණක් මනස සංවර කිරීම තුළින් සිත වඩා, ඇති කරගත් ඤාණයන් ගෙන් තේරුම් ගත් සේක. ඉන්පසුව මේ හේතුවල දහම නුවණින් විමසීමට පටන්ගත් විට ප්‍රඥාව උදාවී පුද්ගල ස්වභාවයකින් තොරව පවතින හේතුවල දහම දැකීමට හැකි විය. ඒ බව මහා පට්ඨාන සූත්‍රය තුළත් මනාව පැහැදිලි වේ. ඒ නිසා ලෝකය තුළ අපට තියෙන මනසින් හෝ මසැසින් තර්කානුකූල ධර්මය දැකීමට නොහැක. ඒ සඳහා “ප්‍රඥාවක්ඛුෂය” උදාකරගත යුතුය.

සුත්ත ගෙයා වෙය්‍යාකරණ උදාන ඉතිචුත්තක ජාතක ගාථා අබිභූතධම්ම වේදල්ල යන ශාසනය ඉගෙන ගෙන එහි අර්ථය ප්‍රඥාවෙන් විමසිය යුතුයි. එවිටයි දහම් ස්වභාවය වටහාගන්නා ස්වභාවයට පත්වන්නේ. එවිට තර්කානුකූල දහම වටහාගත හැකිවේ. ඒ ආකාරයට අර්ථ නුවණින් නොවිමසා කටයුතු කිරීම තුළ ප්‍රශ්න අර්බුද පමණක් ඇති වන බවත්, අලගද්දුපම සූත්‍රය තුළින් පැහැදිලි කරගත යුතුවේ. එම නිසා මේ දහම වටහා ගැනීම පිණිස අවශ්‍ය ප්‍රඥාව ඇති කරගත යුතුවේ. නුවණින් විමස විමසා අර්ථ පිරික්සීම තුළින් ඒ ප්‍රඥාව උදාකරගත හැකිවේ. එවිට තර්කානුකූල දහම මනාකොට වටහාගත හැකිවේ.

හොඳට මතක තියාගන්න. යථාර්ථය දකින වැඩපිළිවෙලක ගමන් කරන කෙනෙකුට කිසිම මාර්ගඵලයක් සෙවීමේ අවශ්‍යතාවයක් නම් නැහැ. යමෙක් එලෙස සොයන්නේ නම් ඔහු “මග” කියන්නේ කුමක්ද යන්න වටහා ගැනීම සඳහා ලඟා වී නැත. යෝනිසෝමනසිකාර කිරීම හොඳින් දිගටම කරන විට, ටික ටික නමුත් ඔහුට එය කරා ලඟා විය හැකිවෙයි.

මෙලෙස යමෙක් යථාර්ථය දකින්නට යොමුවන්නේ නම් ඔහු අර පෙන් වූ උතුම් තත්ත්වයන්ට පත්වේ. ඔහුටයි සීල, සමාධි, ප්‍රඥා වශයෙන් පුරුදු කිරීමට හැකිවන්නේ. එතෙක් කරන විරිය එළදෙනකගේ අගෙන් කිරි අදිනවා මෙනි. තනබුරුල්ල හරියටම තේරුම් ගැනීම සම්මා දිට්ඨිය ඇති වූවා මෙනි. කිරි ඇදීම මඟ වඩනවා මෙනි.

ඔබ නැණවත් නම් මේ සියලුම මනාකල්පිත මාර්ග එල අදහස් දුරු කර දමන්න. එය දුරුකොට යථාර්ථය දකීම පිණිස බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ සත්ත්ව පුද්ගල සම්මුතියෙන් තොරව හේතුඑල ධර්මය ගැන කියවෙන (ශුන්‍යතා ප්‍රතිසංයුක්ත) ගැඹුරු දහම හදාරන්න. එය නුවණින් විමසන්න. මේ ඒ සඳහා උපකාර වන සදහම් විවරණයකි.

මේ දෙසුම පැහැදිලි කරන්නට මත්තෙන් තව එක් කරුණක් කිව යුතු වෙනවා. අපි ධර්මය අහනවා. දරාගන්නවා හැබැයි ඉන් එහාට කරන්නේ නැහැ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ශ්‍රැත ධනය ඇති කරගන්නට වදාළ සේක. ශ්‍රැතය යනු කුමක්ද?

(සුතා) ධර්මය අහල (ධතා) දරාගන්නට ඕනි. එය දරාගෙන (වචසාපරිචිතා) වචනින් පුරුදු කරන්න ඕනි. (මනසානුපෙක්ඛිතා) නුවණින් කල්පනා කරන්න ඕනි. ඒ වගේම (දිට්ඨියා සුප්පට්චිද්ධා) දෘෂ්ටිය වශයෙන් පිරිසිදු කරගන්න ඕනි. මේ සියලු කරුණු සම්පූර්ණ වනතුරු ඔහුට ශ්‍රැතය නැත. එය නැති කෙනෙකුට ශ්‍රද්ධානුසාරී විය නොහැක. එක දහම් කරුණක හරි මේ ටික ඇති කරගන්නට ඕනි. එහෙම වුනොත් ඔහුට ඉදිරියට යාමට හැකි වේ. මේ පිළිබඳව තව දුරටත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ දෙසුම් ඇසුරින්ම පසුව පැහැදිලි කර ගනිමු.

මේ දෙසුම ඉතාම සුන්දරයි. එය දරාගෙන නුවණින් විමසා යථාර්ථය දකීමට මහත්සි ගන්න ඕන. තමන්ගේ නැණ පහන අවදි කරගෙන මේ විවරණයට සිත යොමු කරමු.

මුලින්ම මේ දේශනයේ ඇති පළමු කරුණ ගැන විමසා බලමු.

01. ධර්මයන්හි ස්වභාවය

ධර්මයන්හි ස්වභාවය යනු කුමක්ද? මේ ලොව බුදු කෙනෙක් පහළ වුවත් නැතත් වෙනස් නොවන දහමකි. බුදුවරු පෙන්වා දෙන්නේ, ඒ ධර්ම ස්වභාවයයි. බුදුවරු පහළ වුවත් නැතත් ඒ ධර්ම ස්වභාවය එලෙසමයි. වෙනස් නොවේ. එය නියාම ධර්මයක්. ඒක නොවෙනස් ධර්ම ස්වභාවයක්. බුදුවරු පහළ වන කුරාවට ඒ ස්වභාවය හඳුනාගත හැකි නැණවතෙක් නොමැත. එම නිසයි එය බුදුවරුන්ගේ ධර්මයක් වන්නේ. බුදුවරු පෙන්වූ සත්‍යයක් වන්නේ. එය සනාතන ලෝ දහමකි. කුමක්ද ඒ ලෝ දහම?

“ඇස අනිත්‍යයි, වෙනස් වෙයි, වෙනස් ස්වභාවයට පත් වේ. කත.....” මෙයයි ඒ ලෝ දහම. එනමුත් මෙය වැටහීමට නම් ලොකු නුවණක් අවශ්‍ය වෙනවා. ඇස අනිත්‍යයි කියා අපි දන්නේ නැතිද? මේ ඇස් අන්ධ වෙනවා. කන් බිහිරි වෙනවා, ඇස් රෝග කන් රෝග හැදෙනවා. මරණයේදී මේවා සියල්ලම විනාශ වෙනවා. මේ කරුණ අප නොදන්නෙහිද? මෙයම පමණක් නම් ලෝ දහම, මෙය වටහා ගැනීමට ලොවට බුදුවරු අවශ්‍ය වන්නෙහිද? මේ කරුණ අනිකුත් ආගම් වල අයගෙන් අහන්න. මෙලෙස ඇස් කන් විනාශ වී යන්නේ නැතිද කියා. ඔවුනුත් මේවා මේ විදිහට අනිත්‍ය වන හැටි දන්නවා. නමුත් යථාර්ථය දකිනවාද? නැත.

අප මේ කතා කරන අනිත්‍ය ස්වභාවය උච්ඡේදයක්. එය ලෝකෝත්තර සම්මා දිට්ඨියට යන වැඩපිළිවෙලක් නොවෙයි. මෙතැන පවතින්නේ උච්ඡේද දෘෂ්ටියයි. මේ කියන කරුණු ගැන හොඳින් විමසන්න. උච්ඡේදය කියන්නේ, තිබෙන දෙය නැති වෙනවා කියන එකටයි. අපේ තිබෙන ඇස කත... ආදිය මරණයේදී නැති වෙනවා, අන්ධවීමේදී ලෙඩ රෝග වලදී නැති වෙනවා. ඒ කියන්නේ තිබෙන ඇස නැති වෙනවා. තිබෙන්නා වූ දෙය නැතිවීම යනු උච්ඡේද දෘෂ්ටියයි.

ඒ විතරක්ද නොවේ, භාග්‍යවතුන් වහන්සේට, අන්‍යතීර්ථකයන් වෝදනාවක්ද කළා, කුමක්ද ඒ? තථාගතයන් වහන්සේත් උපන් වහසන කෙනෙක් කියලා, ඒ කියන්නේ ජීවත් වෙලා සිටිනා මිනිසුන් නිවන් දක්කාම උපදින්නේ නැති වෙනවා. එතනත් උච්ඡේද දෘෂ්ටියයි

තියෙන්නේ. ඉන්නාවූ මිනිසා නිවන් දැක්කාම නැතිව යනවා කියන එකයි.

අපි මේ සිතන විදිහට තථාගතයන් වහන්සේන් ඒ වෝදනාවට ලක් වෙනවා. අපේ මේ තිබෙන ඇස් කන් ආදී ආයතන ටික අරභත්වයේදී නැතිවී යනවා. නිවනේදී නැතිවෙනවා කියන අදහස නිසා.

මේ ධර්මය තුළ ඉතා ගැඹුරු අර්ථයක් තිබෙනවා. අන්න ඒ දේ වටහා ගත යුතු වෙනවා. ඒ සඳහා සියුම් නුවණක් ඕන වෙනවා. එවිටයි, එය තේරුම් ගැනීමට පුළුවන් වන්නේ. බුදුරජාණන්වහන්සේ මේ ඇස ආදී ආයතන අනිත්‍යයි කීවේ කුමන කරුණකින්ද?

ඇස හට ගන්නේ හේතු නිසා, හේතු නැති වීමෙන් නැති වෙනවා. එයයි අනිත්‍ය. ඇස හට ගන්නේ කුමන හේතුවකින්ද? ඇස නම් වූ ආයතනය හට ගන්නේ නාමරූප හේතුවෙනි. නාමරූප මතමයි ඇස නම් ආයතනය තිබෙන්නේ. නාමරූප කියන්නේ වචන ටිකක් නොවේ. දහම් ස්වභාවයකි. අප කතා කරන ඇස හට ගන්නේ නම් නාමරූප නිසා නොවේ. ඒ කියන්නේ රෝගයන්ගෙන් විනාශ වන, මරණයේදී නැතිවන ඇස ආදිය හටගන්නේ නාමරූපයෙන් නොවේ. ඒකට කියන්නේ ඉන්ද්‍රිය කියලයි.

මහාවේදල්ල සූත්‍රයේදී දම් සෙනෙවි සැරියුත් මුනිඳුන් මනාකොට එය පෙන්වා දී ඇත. ඇස ආදී ආයතන හටගන්නේ නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන්ය. ඒවාගේම ඇස ආදී ඉඳුරන් හටගන්නේ ආයුෂ උණුසුම ප්‍රත්‍යයෙන්ය. ඒ ඉඳුරන් නැතිවන්නේ ආයුෂ උණුසුම නැතිවීමෙන්ය. නමුත් ඇස නම් වූ ආයතනය නාමරූප නැතිවීමෙන් තමයි නැති වන්නේ. නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් හටගෙන නාමරූප නැතිවීමෙන් නැතිවී යන ආයතනයෙහි ස්වභාවය වටහා ගැනීමටයි අනිත්‍යයි කියන්නේ. තිබෙන ආයතනයක විනාශයට නොවේ. හේතු නිසාම පවතින, හේතු නැතිවීමෙන් නැතිවී යන ආයතන තේරුම් ගැනීමට ලස්සන බුදු වදනකට අවධානය යොමු කර බලමු.

සංයුත් සඟිගේ සලායතන සංයුක්තයේ සඳහන් වන “විණෝපම” දෙසුම හරිම සුන්දරයි. විණාවක් උපමාවට ගෙනයි ඒ දහම විචරණය කරන්නේ.

රජකෙනෙකුට විණා හඬක් අසන්නට ලැබෙනවා. ඔහු ඒ හඬ කිසි දිනක අසා නැත. රජතුමා එම මිහිරි හඬ ගැන ඇමතිවරුන්ගෙන් විමසුවිට එය විණා හඬක් යයි පවසනවා. එම රජු සේවකයන් අමතා මෙසේ ප්‍රකාශ කරනවා. “මට අර ශබ්දය රැගෙන එන්න” කියලා. සේවකයෝ විණාවයි දණ්ඩයි රැගෙන විත් රජුට දෙනවා. රජතුමා “ඕවා මොනවද ” කියා විමසන විට “මේ විණාව” කියලා උත්තර දෙනවා, රජු කියනවා “මට ඕවා එපා මට අර ලස්සන ශබ්දයයි ගේන්න කීවේ” කියලා.

එවිට සේවකයන් පවසන්නේ “ස්වාමීනි, ශබ්දය කියන්නේ එහෙම දෙයක් නෙවෙයි. මේ විණාව මිනිසෙක් විසින් දණ්ඩෙන් වාදනය කරන විට හටගන්නා දෙයකි” යනුවෙනි. එවිට රජතුමා “එහෙනම් මට ඕවා එපා, ඕක පළලා පුවිලා දාන්න” යැයි කියනවා. රජතුමා ඒ විණාවටත් ශබ්දයටත් කළකිරෙනවා.

තථාගතයන් වහන්සේ මෙලෙසට පංච උපාදානස්කන්ධය ගැන දකින්නට කියනවා. එවිට මමය, මාගේ ය කියන වැරදි අදහස් කිසිවක් හටනොගන්නා බව දේශනා කරනවා.

අප තථාගතයන් වහන්සේ වදාළ දහම මෙලෙස විචරණය කර ගත හැක. විණාව අධ්‍යාත්මික ආයතන වගේ. දණ්ඩ බාහිර ආයතන වගේ. මිනිසාගේ වාදනය විඤ්ඤාණයේ ක්‍රියාකාරීත්වය වගේ. හටගත් ශබ්දය පංච උපාදානස්කන්ධය වගේ. ඒ දෙසුමෙන් මෙලෙස විචරණය කොට දහම තේරුම් ගන්නට හැකි වෙනවා. (වාදනය කරන අවස්ථාවක් එක්ක මේ උපමාව තේරුම් ගන්න.)

බලන්න මේ පෙන්වූ උපමාවේ අර්ථය කුමක්ද කියලා. විණාවේ ශබ්දය කියන්නේ තියෙන දෙයක් නොව හටගත් දෙයක්. හේතු නිසාම පවතින දෙයක්. හේතු නැතිවීමෙන් නැතිවන දෙයක්. ශබ්දය ගැන කතා කරන්න තිබෙන්නේම හේතු මුල් කරගෙනයි. ඒ ශබ්දය තිබිලා විනාශ වෙනවා නොවේ. හේතූනිසා හටගෙන හේතු නැතිවීමෙන් නැති වී යනවා. ඒ විතරක්ද නොවේ. සැබෑවටම මිහිරි ශබ්දයක් නිකුත් කරන දෙයක් බවට විණාව පත් වන්නේද වාදනය කරන විටයි. හොඳට නුවණින් සිතා තේරුම් ගන්න. විණාව විණාවක් වන්නේ වාදනය කරන විටයි නැතිනම් එය විණාවක් නොවෙයි. එනමුත් මිහිරි ශබ්දය නිකුත් කිරීමට, විණාවක් බවට පත්වීමට උපකාරී වන දෙයකි

තිබෙන්නේ. එයටත් අපි විණාව කියනවා. හැබැයි මිහිරි ශබ්දය තිබෙනවද? නැත. මිහිරි ශබ්දය හටගෙන තිබෙන විටයි ඒක හැබැවටම විණාවක් වන්නේ. වාදනය කිරීම නැතිවිට එය නැති වෙනවා. එහෙනම් විණාව විණාවක් වන්නේද වාදනය කරන හේතු පවතිනතාක් පමණයි නේද? එය නැතිවීමෙන් නැතිවනවා නේද?

දැන් මේ උපමාව දහමට ගලපා තේරුම් ගනිමු.

ඇසයි රූපයයි විඤ්ඤාණයයි එකතුවීම ස්පර්ශයයි. එවිටයි රූපය පෙනෙන්නේ. එවිටයි පංච උපාදානස්කන්ධය හටගන්නේ. පංච උපාදානස්කන්ධය පවතින්නේම ස්පර්ශය තිබෙනතාක් පමණි. එය නැති විට නැති වෙලා යනවා. හේතුඵල දහම කියන්නේ එයටයි. අනිත්‍යය කියන්නේ එයටයි.

ඒ වගේම තමා, එලෙස පංච උපාදානස්කන්ධ හටගන්න විටයි, ස්පර්ශය වන විටයි, ඇස ආයතනයක් වන්නේ. විණා උපමාව ගලපා බලන්න. මේ දහම කෙතරම් ගැඹුරුද. සුන්දර ද. මෙතැන, තිබෙන ඇසක් නැතිවෙනවා කියා කතා කිරීමක් නැහැ. ඇස නිතරම හේතු මුල් කරගෙන හටගෙන හේතු නැතිවීමෙන් නැතිවෙනවා. ඒ බව ප්‍රඥාවෙන් දැකිය යුතුයි.

ඇස නම් ඉන්ද්‍රියය කියන්නේ හරියට විණාව වගේ. වාදනය නොවන විණාව වගේ. ඒ වාදනය නොවන විණාව නැති වන්නට නම් දිරාපත් වෙන්න ඕනි. නමුත් වාදනය වන විණාව වාදනය අවසන් වීමෙන් නැති වෙනවා. ඒ වගේමයි ඇස නම් වූ ඉන්ද්‍රියය නැති වන්නට මරණය හෝ රෝගයක් හෝ හැදෙන්න ඕන. නමුත් ඇස නම් වූ ආයතනය නැති වන්නට නාමරූප නැති වන්න ඕන. ස්පර්ශය වූන විටයි ඇස කියන ආයතනය හටගන්නේ.

එතැන නාමරූප නැතිද? ස්පර්ශය තිබෙනවා, ස්පර්ශය වෙන්නට මනසිකාරය තිබෙනවා, පංච උපාදානස්කන්ධය තුළ ඇති වේදනා සඤ්ඤා චේතනා සියල්ලම තිබෙනවා. ඒ වගේම හටගත් රූපයත් තිබෙනවා. විඤ්ඤාණයේ ක්‍රියාකාරීත්වයත් එක්කමයි මේ නාමරූප පවතින්නේ. ඇස නම් වූ ආයතනය මේ නාමරූපයන්ගේම හේතුවෙන්මයි හටගෙන නැතිවී යන්නේ. මේ විදිහටමයි ආයතන හයේම ක්‍රියාකාරීත්වය සිදුවන්නේ. තවත් බුදු වදනකට අවධානය යොමු කර බලමු.

මේ දෙසුම සඳහන් වන්නේ සංයුත් සඟියේ නිදාන සංයුක්තයේයි. බාලපණ්ඩිත නමින් සඳහන් වෙනවා. අවිද්‍යාවෙන් වැසුණු තණ්හාව හා එකතුවූන බාලයාටත් පණ්ඩිතයාටත් කයක් හටගන්නවා. එසේ වූ මේ කයත් බාහිර වූ නාමරූපත් එලෙස දෙක දෙක හේතු කරගෙන ස්පර්ශයෙන් ආයතන හය පවතිනවා. එලෙසින් බාලයාත් පණ්ඩිතයාත් සෑප දුක් පහස ලබනවා.

මෙයත් ගැඹුරු විවරණයකින් හෙබි දෙසුමකි. මෙතැන කය යැයි පෙන්වා දෙන්නේ කාය ආයතනය නොවෙයි. සියලුම ඉඳුරන් පිහිටි අපට ලැබී ඇති කයයි. ඇස කන නාසය දිව කය මනස කියන විඤ්ඤාණය පහළ වන කයයි. මෙය ලැබුනේ අවිද්‍යාවෙන් වැසී තණ්හාවෙන් බැඳුණු නිසාවෙනි. ඒ වගේම නාමරූප බාහිර යැයි පවසන්නේ, අප ගන්නා සියලුම නිමිති ව්‍යවහාර සියල්ලම බාහිරින් ලැබුණු දේය. බාහිරින් ඒවා නොලැබූ සිත හරිම ප්‍රභාස්වරයි. එයද බුදුරජාණන් වහන්සේ අංගුත්තර නිකායේ දෙසුමක පෙන්වා වදාළ සේක.

මහණෙනි, මේ සිත හරිම ප්‍රභාස්වරයි. ආගන්තුක උපක්ලේශ වලිනුයි කිලිටි වී ඇත්තේ. කිලිටි නොවුණු සිතක් ඇත්තේ රහතුන්ට පමණි. බාහිර නාමරූපයත් එක්ක සිත කිලිටි වෙලයි පවතින්නේ. ආධ්‍යාත්මික කයයි (විඤ්ඤාණය පහළ වන තැන) බාහිර නාමරූපයි දෙක දෙක එකතුවීමෙන් සලායතනය වේ, කියන්නේ කුමක්ද?

ඇස-රූප, කන-ශබ්ද, නාසය-ගන්ධ, දිව-රස, කය-පහස, මනස-අරමුණු දෙක දෙක එකතුවීමෙන් සලායතන වෙනවා.

ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස ආයතනයක් වන්නේ රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පහස, අරමුණු එකතු වීමෙන්මයි. කිසිම දවසක රූපයක් නැතිව ඇස ආයතනයක් වන්නේ නැහැ. ශබ්දයක් නැතිව කන ආයතනයක් වන්නේ නැහැ. ගඳ, සුවඳ නැතිව නාසය ආයතනයක් වන්නේ නැහැ. රස නැතිව දිව ආයතනයක් වන්නේ නැහැ. පහස නැතිව කය ආයතනයක් වන්නේ නැහැ. අරමුණු නැතිව මනස ආයතනයක් වන්නේ නැහැ.

ආයතනයක් ක්‍රියාකාරී වීමට විඤ්ඤාණය අවශ්‍ය වේ. විඤ්ඤාණය යනු මායාවක් බව තථාගතයන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළ සේක. හතරමං හන්දියකට වී පෙන්වන මායාව කිසිම විදියකින්

නිරීක්ෂණය කළ නොහැක. ඉතාම සුක්ෂ්ම විදිහට දැකිය හැකි නුවණක් එම බොරුව වටහාගැනීමට තිබිය යුතුය. ඇසයි රූපයයි කියා අන්ත දෙකකට බෙදා දීම විඤ්ඤාණය විසින් සිදු කරයි. සත්‍ය දැකීමට ප්‍රඥාව නැති නිසා රූපයක් තියෙනවා එය දැකීමට ඇසක් තිබෙන බව විඤ්ඤාණය විසින් මවා පෙන්වයි. මේ තුනම ඇති තැන (ඇසයි + රූපයි + විඤ්ඤාණය එකතුවීම) වේදනා, සංඥා, සංඛාර ඇති වේ. එපමණක් නොව එම වේදනා, සංඥා, සංඛාර සත්‍ය බව තමාට පසක් කිරීම සඳහා නැවත විඤ්ඤාණ මායාව ඇති වෙයි. රාහුලෝවාද සූත්‍රය (ස.නි. 4), මහා හත්ථි පදෝපම සූත්‍රය (ම.නි. 1), මහා වේදල්ල සූත්‍රය (ම.නි.1), වැනි දේශනා වල මේ විඤ්ඤාණයේ ක්‍රියාව පැහැදිලි කර ඇත.

මේ ලෙසට විඤ්ඤාණය, ඇසක් තිබෙන බවත්, එයට දැකීමට රූප තිබෙනවා බවත්, වෙන් කරදී එම රූප තේරුම් ගැනීම පිණිස තව දුරටත් විඤ්ඤාණ මායාව උපකාර වේ. එතරම්ම මේ විඤ්ඤාණයේ මායාව භයානක වේ. ප්‍රඥා ඇස උදාවන තුරාවට එම මායාව දැකීමට නොහැක. මේ අනිත්‍ය වටහාගැනීමට ගම්හිර ප්‍රඥාවක් අවශ්‍ය බව වටහාගත යුතුයි. මේ විදිහට ආයතන හය ඔස්සේම සිදුවෙයි.

මේ අයුරින් ආයතන හටගත් විටයි සැපයුක් කියා දෙයක් විදින්නේ. එවිටයි ලෝකය සකස් වන්නේ. මේ දෙසුම තේරුම් ගැනීමට හොඳ සිහිනුවණින් යුතුව නැවත නැවත විමසා බලන්න.

දැන් පැහැදිලි වන්නට ඇති ආයතන අනිත්‍ය වන්නේ කොහොමද යන වග. තව දුරටත් තේරුම් ගැනීම පිණිස මේ උදාහරණයට අවධානය යොමු කර බලන්න.

මනුස්සයෙක් වාහනයක් පදවන එක ගැන සිතන්න. මනුස්සයෙක් වාහනයක ඉඳගෙන එය පණගන්වා පදවන විට එම වාහනය ගමන් කරයි. එම පදවන කෙනාට අපි රියැදුරා යැයි කියනවා. සැබෑවටම එම මිනිසා රියැදුරෙකු වන්නේ වාහනය පදවන විටයි. එතෙක් ඔහු රියැදුරෙක් නොවේ. එනමුත් ඔහු රියැදුරුකම දන්නා අයෙකි. වාහනය පදවන විටයි රියැදුරා වන්නේ. වාහනය පණගන්වා යන විටයි ඔහු රියැදුරෙකු වන්නේ. ආධ්‍යාත්මික ආයතන රියැදුරා වගේ. බාහිර ආයතන වාහනය වගේ. පැදවීම, විඤ්ඤාණය වගේ. ගමන් කිරීම පංච උපාදානස්කන්ධය වගේ, වාහනය ගමන් කිරීමේ

ක්‍රියාවන් සමඟමයි ඔහු රියැදුරෙකු වන්නේ. රියැදුරා වාහනය පණගැන්වූ විටයි ගමන් කරන්නේ. (වාහනය පදවන අවස්ථාවක් එක්ක මේ උපමාව තේරුම් ගන්න). ඒවගේම විනෝච වාදනය කරන විටයි ශබ්දය හටගන්නේ. ශබ්දයත් සමඟමයි විනෝච විනෝචක් වන්නේ.

මේ හේතුඵල දහම කියන්නේ හේතු හටගෙන ටික වේලාවකින් ඵල හට ගන්නවා නොවේ. යම් තැනක හේතු ඇති කල්හී ඵල ද එතැනම ඇත. එනිසයි හේතුඵල දහම කියන්නේ. ඒකයි අනිත්‍ය කියන්නේ. මොකද? හේතු නිසානේ පවතින්නේ.

මේ පෙන්වූ විචරණය වටහා ගන්න නම් සියුම් නුවණක් ඕනි. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙලෙස වදාළේ.

දිනක් ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ සමඟ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වාරිකාවේ වඩින විට ඉතාමත් දක්ෂ ලෙස ලිච්ඡවී කුමාරවරු ඊතල වලින් ඉලක්කයට විදින ආකාරය දැක්කේය. එවිට ආනන්ද ස්වාමීන්වහන්සේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට මෙසේ ප්‍රකාශ කළේය. “ස්වාමීනී, ලිච්ඡවී කුමාරවරු ඉතාම දක්ෂ ලෙස ඉලක්කයට විදිනවා නේද?” කියලා එවිට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් විමසීය. ආනන්ද යමෙක් අස්ලෝමයක් හතකට පළලා ඇතින් එල්වා තබා එවැනි එකකින් විදින එක කෙතරම් අපහසුද? ස්වාමීනී ඒකනම් ඉතාමත් අමාරුයි... ආනන්ද යමෙකුට සක්කාය දිට්ඨිය දුරු කිරීම ඊටත් වඩා අමාරුයි.

එහෙනම් මේ දහම තේරුම් ගැනීම සඳහා කොපමණ සියුම් නුවණක් ඕනිද යන වග වැටහෙනවා ඇති.

තව ටිකක් තේරුම් ගැනීමට මේ විචරණයත් උපකාර කරගන්න.

අපිට රූප දක්නට උපකාර වන දේට කියනවා ඇස කියලා. ඇසට ජේන්නේ මොනවද? රූප නේද? ඇහැට ඇඟිල්ලෙන් ඇන බලන්න. කුමක්ද තේරෙන්නේ. රූපයක් ජේනවද? පහසක් දූනෙනවද? පහසක් නේද දූනෙන්නේ. පහස දූනෙන්නේ ඇසටද නැතිනම් කයටද? කයට නේද? නමුත් ඇඟිල්ලෙන් ඇන්නේ ඇසටනේ. ඒ අවස්ථාවේ ඒක ඇස නම් වූ ආයතනය නොවේ. කය නම් වූ ආයතනයයි. කයටයි ඒ පහස දැනුනේ, නේද?

හැම මොහොතකම ඒ ඒ හේතු නිසා හටගන්නා වූ ආයතනය ඒ ඒ හේතු නැති වීමෙන් නැති වී යනවා. ඒකයි අනිත්‍ය කියන්නේ. අනිත්‍ය (ඇස නම් වූ ආයතනය) දකින්නට ඇස් අන්ධ වෙන්න ඕනි නෑ. වර්තමානයේ බොහෝ දෙනා කරන අනිත්‍ය දකින්නට මැරෙන්න ඕනි. ඇයි? මරණයෙන්ම මේවා නැති වෙන්නේ. මැරුණාම දකින්න කෙනෙකුත් නෑ නේද? මේක පුදුම විහිළුවක් නේද? නමුත් තථාගතයන් වහන්සේ පෙන්වූ ලෝකයේ යථාර්ථය ප්‍රඥාවෙන් දකින්න දැන් පුළුවනි. එය දැන් පවතින දෙයක්. තව දුරටත් තේරුම් ගැනීම පිණිස මේ ගැනත් සිතන්න.

ඔන්න අපි බුද්ධ පින්තුරයක් දකිනවා. නැතිනම් පිළිමයක් දකිනවා. එතකොට අපට පේන්නේ බුදුපිළිමයේ පවතින නිමිති ස්වභාවයන් නේද? ඒ නාමරූප නිසා ඒ ඇස හටගන්නවා. ඒ බලපු ගමන් අනික් පැත්තේ පිං කැටයක් පේනවා. එතකොට බුදු පිළිමයේ තිබූ නිමිති එතැන තියෙනවද? නෑ. එතැන වෙන නිමිති තියෙන්නේ ඒ නාමරූප වලින් එතැන ඇස හටගන්නවා. කලින් නාමරූප වලින් හටගත් ඇස නැතිවෙනවා. වෙනත් නාමරූප වලින් වෙනත් ඇසක් හටගන්නවා. ඒ ඒ මොහොතේ හටගත් නාමරූප නිසයි, ඒ ඒ මොහොතේ ආයතන හටගන්නේ. අපි රසට මස් වැංජනයක් කනවා කියලා සිතන්න. එතකොට ඒ මුල් කරගත් නාමරූප වලින් දිව හටගන්නවා. එකපාරටම උළුපාලේ ඇටයක් හැපිලා තිත්ත දූනෙනවා. එතකොට අර මස් රස තිබෙනවාද? නැහැ නේද? එවෙලේ තිත්ත රසයයි තිබෙන්නේ. මස් රස වින්ද දිව නම් වූ ආයතනය ඒ හේතු නැති වීමෙන් නැති වී යනවා. තිත්ත රස නිසා හටගත් දිව නම් වූ ආයතනය පවතිනවා. මේ ආයතන හැම එකක්ම ඒ ඒ හේතු නිසා හටගෙන ඒ ඒ හේතු නැතිවීමෙන් නැතිවෙලා යනවා.

මේ කරුණු නිවැරදිව තේරුම් ගන්න ප්‍රඥාව තියෙන්න ඕනෑ. එහෙම නොවුනොත් තිබුණ ආයතන නැතිවෙනවා කියන දෘෂ්ටිය ඇතිවෙනවා. හැම මොහොතකම ආයතන හටගනිමින් නැතිවේවි පවතින්නේ කියල “මට” සංකල්පයකුයි ඇතිවෙන්නේ. මෙම උදාහරණ වලින් මූලික කරුණක් විතරයි පැහැදිලි වන්නේ. නිවැරදිව වටහා ගැනීමට නම් පටිච්චසමුප්පාදය වටහාගත යුතුයි. මුලින්ම දැකිය යුත්තේ හටගැනීමයි. එය මනසට දැකිය නොහැක. මනසත් හටගත් ආයතනයක් පමණි. ඒ සදහා ප්‍රඥාව අවශ්‍යයි. හටගැනීම ප්‍රඥාවෙන් නොදක නැතිවීම දැකීම තුලින් “ඇත” කියන දෘෂ්ටියේ සිට “නැත”

කියන දෘෂ්ටියයි ඇතිවෙන්නේ. ප්‍රඥාවෙන් තොරව හටගැනීම දැකිය නොහැක.

මේ පෙන්වා දුන්න විවරණය තුළින් ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස කියන ආයතනයන් අනිත්‍ය වන හැටි පැහැදිලි වන්නට ඇති. හොඳට සිහිනුවණින් විමසා බලමින් මෙය වටහා ගැනීමට උත්සාහයක් දරන්න. මෙය තමා, ධර්මයන්ගේ ස්වභාවය. මේ දෙය තථාගතයන් වහන්සේ ලොව පහළ වුවත් නැතත් සිදු වෙනවා. නමුත් ඒ ස්වභාවය අපට පෙන්වීමට නම් තථාගතයන් වහන්සේ නමක් ලෝකයේ පහළ වන්නටම අවශ්‍ය වෙනවා. දැන් ඊළඟ කරුණ තේරුම් ගැනීමට අවධානය යොමුකරමු.

2. ශ්‍රද්ධානුසාරිවීම

ශ්‍රද්ධානුසාරී කියන්නේ සෝකාපන්නවීමට පිළිපත් කෙනාටයි. ඒකත් ලේසි වැඩක් නොවේ. මේ දේශනයේ පැහැදිලි කරන්නේ, ඇස අනිත්‍යයි, වෙනස් වෙනවා කියලා ශ්‍රද්ධාවෙන් යුක්තව අදහසිද, එයට බැස ගනීද, එයාටයි, ශ්‍රද්ධානුසාරී කියන්නේ. එනම්, මුලින් විස්තර කළ ධර්ම ස්වභාවය වටහාගෙන අදහසිද එයාටයි ශ්‍රද්ධානුසාරී කියන්නේ. ඒක ලේසි වැඩක් නොවේ. මන්දයත් අනිත්‍ය ස්වභාවය හොඳට නුවණින් වටහා ගැනීමක් තියෙන්නට ඕනෙ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ කීටාගිරි ආදී නොයෙකුත් දේශනාවල ශ්‍රද්ධානුසාරී කෙනාටත් සද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා කියන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම සුඵ වශයෙන් පවතින බව පෙන්වා දෙනවා.

එහෙමනම් ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රියත් එයාට තියෙනවා. එයා තමයි ශ්‍රද්ධානුසාරී වන්නේ. මේ තත්ත්වයට දියුණු වෙන්නට නම් තමා ශ්‍රවණය කළ ගැඹුරු බුද්ධ භාෂිතයේ අර්ථය දිට්ඨිය වශයෙන් පිරිසිදු කරගන්නට ඕනි. කලින් සඳහන් කළ ආකාරයට ධර්මය අහල දරාගෙන වචනයෙන් පුරුදු කොට මනසින් කල්පනා කොට දිට්ඨිය වශයෙන් පිරිසිදු වන්නට ඕන. එයාටයි ශ්‍රද්ධානුසාරී වන්නට හැකි වෙන්නේ.

බලන්න මේ බුදු වදන දිහා.

මහභෞතී, ශ්‍රද්ධාව උපදවාගෙන දහම අහන්නට යොමුවෙනවා. කන් යොමාගෙන අසා සිටිනවා. එලෙස ධර්මය අහල දරාගන්නවා. දරාගත් ධර්මයෙහි අර්ථය විමසනවා. අර්ථය විමසීමෙන් ධර්මය තුළට බැස ගන්නවා. දහම් සැඩපහරට බැසගන්නවා. ඒ කියන්නේ දිට්ඨි වශයෙන් පිරිසිදු කරගන්නවා. ඒ විදිහට ධර්මය වටහාගත් කෙනාට කැමැත්ත හටගන්නවා. කැමැත්ත ඇති කෙනා විරිය කොට උතුම් සත්‍ය අවබෝධ කරගන්නවා. කීටාගිරි සූත්‍රයේදී මේ විවරණයන් තථාගතයන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළ සේක.

මේ ආකාරයටයි දහම තේරුම්ගෙන එය පුරුදු කිරීමට විරිය කරන්නේ. එසේ නැතිව කරන විරිය නිවන් මගක් වන්නේ නැහැ. කෙනෙකුගේ සිල්වත් බවෙන් හෝ සමාධිමත් බවෙන් ඒක මනින්න බැහැ. ප්‍රඥාවෙනුයි ඒක මැනිය හැකි වන්නේ.

අංගුත්තර නිකායේ මිගසාලා සූත්‍රය හැදෑරීමෙන් එය තවදුරටත් තේරුම් ගැනීමට පුළුවනි.

මේ දෙසුමේදී පුද්ගලයන් දහ දෙනෙකු ගැන විස්තර කරනවා. එක්කෙනෙක් දුස්සීලයි. එයා ප්‍රඥා විමුක්තිය වේතෝ විමුක්තිය දන්නේ නැහැ. දුස්සීල භාවය නැතිවන එකක් දන්නේ නැහැ. දිට්ඨිය වශයෙන් පිරිසිදුත් නැහැ. සාමයික විමුක්තිය ලබන්නෙත් නැහැ. එයා මරණින් පසු පහළට වැටෙනවා. අනිත් කෙනාත් දුස්සීලයි. නමුත් ප්‍රඥා විමුක්තිය වේතෝ විමුක්තිය දන්නවා. දුස්සීලකම නිරුද්ධවීම ගැනත් දන්නවා. දෘෂ්ටියත් පිරිසිදුයි. සාමයික විමුක්තියත් ලබනවා. එයා මරණින් පසු ඉහළට යනවා. මේකට හේතුව ලෙස බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙන්නේ, දෙවෙනියට කියපු කෙනා දහම් සැඩපහරට බැසගත් නිසාවෙනි. එයා දහම දකිනවා. මෙලෙසටම සිල්වත් කෙනෙක් ඉන්නවා. එයා ප්‍රඥා විමුක්තිය වේතෝ විමුක්තිය දන්නේ නැහැ. දිට්ඨි වශයෙන් පිරිසිදු නෑ. සීලය නිරුද්ධවීම දන්නේ නැහැ. සාමයික විමුක්තිය ලබන්නෑ. එයත් මරණින් පසු පහළට වැටෙනවා. අනිත් සිල්වත් කෙනා ප්‍රඥා විමුක්තිය වේතෝ විමුක්තිය දන්නවා. සීලය නිරුද්ධවීමත් දන්නවා. දිට්ඨි වශයෙන් පිරිසිදුයි. සාමයික විමුක්තිය ලබනවා. එයා මරණින් පසු ඉහළට යනවා. එයට හේතුවත් දෙවැනි කෙනා දහම් සැඩපහරට බැසගත් නිසයි. මෙලෙස අධික රාගය ඇති දෙදෙනායි. අධික තරහ ඇති දෙදෙනායි. සිත විසුරුණ දෙදෙනායි විස්තර කරනවා. අංගුත්තර නිකායේ දසක

නිපාතයේ මිගසාලා සූත්‍රයේයි මෙය සඳහන් වන්නේ. (මෙයින් පැහැදිලි කරන්නේ සිල්වත් වීම අනවශ්‍ය බව නොවේ. සිල්වත්වීම අවශ්‍යයි. නමුත් සත්‍ය වචනාගත යුතුයි.)

මේ දෙසුමෙන් හොඳට පැහැදිලි වෙනවා. සීලය නිසාම කෙනෙක් ශ්‍රේෂ්ඨ නොවන වග. දහම තේරුම් ගැනීමත් සමඟයි එයා ශ්‍රේෂ්ඨ වන්නේ.

ඒ වගේම සම්මත්ත නියාමයට බැසගත් බව ද සත්පුරුෂ භූමියට බැසගත් බවද පෙන්වා දෙනවා. ඒ වගේම නිරය, ප්‍රේත ලෝක, තිරිසන් ලෝකවලට යන කර්ම නොකරන බවත් සෝතාපන්න නොවී කල්‍රිය නොකරන බවත් පෙන්වා දෙනවා. පහත ඇති බුදු වදනින් එය පැහැදිලි කරගන්නට පුළුවනි.

මහණෙනි, හික්ෂුව සංඛාර නිත්‍ය වශයෙන් ගන්නවා නම් අනුලෝමික ඛන්තියට නොපැමිණෙයි, එලෙස නොපැමිණි කෙනා සම්මත්ත නියාමයට බැස නොගනී. සම්මත්ත නියාමයට බැස නොගත් කෙනා සෝතාපන්න සකදාගාමි අනාගාමි අරහත් නොවෙයි. සංඛාර අනිත්‍ය වශයෙන් විමසනවනම් ඔහු අනුලෝමික ඛන්තියට පැමිණේ. එලෙස පැමිණි කෙනා සම්මත්ත නියාමයට බැස ගනී. එලෙස බැසගත් කෙනා සෝතාපන්න සකදාගාමි අනාගාමි අරහත් වේ. අංගුත්තර නිකායේ ඡක්ක නිපාතයේ අනිච්ච සූත්‍රයේ මෙය පෙන්වා දී ඇත.

අනිත්‍ය වශයෙන් විමසන කෙනාටයි අනුලෝම ඛන්තියට පැමිණෙන්න පුළුවන් වෙන්නේ. ධර්ම ස්වභාවය ගැන පෙන්වූ ආකාරයට අනිත්‍ය වශයෙන් විමසන විට එයා දහම තමාගේ ජීවිතය තුළින් වචනා ගනී. දිට්ඨිය පිරිසිදුවීම ගැනද පෙන්වා දුන්නේ මෙයටමයි. එහෙම යුක්ත කෙනයි සම්මත්ත නියාමයට බැසගන්නේ. සම්මත්ත නියාමය කියන්නේ නිවැරදිම පිළිවෙතට බැසගන්නවා කියන එකයි. එයාට තමා මාර්ගඵල ලබන්න පුළුවන් වන්නේ. නිත්‍ය වශයෙන් ගන්න කෙනාට, දහම් ස්වභාවය තේරුම් නොගත් කෙනාට එලෙස පිළිවෙතට බැස ගැනීමට නොහැකි වෙයි. එතකොට මෙලෙස දහමට බැසගත් කෙනා සත්පුරුෂයෙක් වෙනවා. පුහුදුන් කෙනෙක් වෙන්නේ නැහැ. ඒ වගේම නිරය, ප්‍රේත ලෝක, තිරිසන් ලෝකවලට යන කර්ම කරන්නෙත් නෑ. අනිච්චාර්යයෙන්ම සෝතාපන්න නොවී මරණයටද පත් වෙන්නේ නැහැ.

සැබෑවටම ශ්‍රද්ධානුසාරී බවට පත්වන්නට කෙතරම් අපහසුද? මම ශ්‍රද්ධානුසාරී වෙන්න ඕනි කියලා යන වැඩපිළිවෙලක් මෙතැන නෑ. ධර්ම ස්වභාවය තේරුම් ගැනීමේ වැඩ පිළිවෙලක් තිබෙන්නේ. ධර්ම ස්වභාවය වටහා ගැනීමත් සමඟ ශ්‍රද්ධානුසාරී වෙනවා, මම ශ්‍රද්ධානුසාරී ද නැද්ද කියල හිතන එකක් ද නැහැ. මොකද? ඒ තුළ පවතින්නේම යථාර්ථයක් නොදැක මමත්වයම ස්ථාපිත කරන ගමනක්.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළේ තථාගතයන් වහන්සේගේ අවබෝධය ශ්‍රද්ධාවෙන් අදහා ගැනීමෙනුයි ශ්‍රද්ධානුසාරී වෙන්නේ කියලා. කුමක්ද තථාගතයන්ගේ අවබෝධය. මේ ධර්ම ස්වභාවයයි. ඒ ධර්ම ස්වභාවයෙන් හෙබි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ගුණ තුළ පවතින්නේ ඒ අවබෝධයයි. වචන මාත්‍රයක් නොවෙයි. ඒ අවබෝධයෙන් යුතු ගුණයි අදහන්නේ. ඒ ගුණවලක් තිබෙන්නේ ධර්ම ස්වභාවයෙන් යුතුවූ ක්‍රියාකාරිත්වයේ ස්වභාවයයි. මෙලෙස ශ්‍රද්ධාවෙන් අදහාගත් කෙනා එම දහම දකින්නට වෙර දරනවා. එයාටයි ධම්මානුසාරී කියන්නේ. ශ්‍රද්ධානුසාරී කෙනා ධම්මානුසාරී ස්වභාවයට පත් නොවී සිටින්නේ නෑ. මොකද එයා දහම දකින්නයි ඊළඟට උත්සාහ කරන්නේ.

3. ධම්මානුසාරී

ධම්මානුසාරී කෙනාගේ ස්වභාවයක් ශ්‍රද්ධානුසාරී කෙනාගේ ස්වභාවයට සමානයයි. වෙනසකට තිබෙන්නේ දහම දකින්නට උත්සාහ කරනවා. වීරිය කරනවා. ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය එයාට වඩා තියෙනවා. එයක් පුහුදුන් භූමිය ඉක්ම වූ සත්පුරුෂයෙක්. නිරය තිරිසන් ප්‍රේත ලෝකවලට යන කර්ම කරන්නේ නෑ. ධර්මයන්හි ස්වභාවය දකින්න මහන්සි ගන්නවා. සම්මත්ත නියාමයට බැසගෙන සිටින්නේ. ඒක කලින් විස්තරයට අනුව හොඳටම පැහැදිලි වෙනවා ඇති. ඒ දහම දැකපු කෙනා ගැනයි වැඩි වශයෙන් විවරණය කරන්න තිබෙන්නේ. එනම් සෝතාපන්න කෙනායි.

4. සෝතාපන්න

සෝතාපන්න කෙනා විස්තර කරන විටදී කරුණු කිහිපයක් යටතේ විස්තර කළ යුතු වෙනවා.

01. දහම දැක සෝතාපන්න වීම
02. සංයෝජන දුරුවීම
03. සංයෝජන දුරුවීමත් සමඟ සෝතාපන්න අංග ඇති වීම
04. ආර්ය න්‍යාය ගැන නුවණ
05. ආර්ය සත්‍ය ගැන සත්‍ය ඥානය
06. සම්මාදිට්ඨිය ඇති වී මඟ දියුණු කිරීම

දහම දැක සෝතාපන්න වීම

බුදුරජාණන් වහන්සේ සෝතාපන්න වීම ගැන මේ දේශනයේදී පෙන්වා වදාළ සේක. ධර්ම ස්වභාවය එලෙසටම දැන, දැක අවබෝධයට පත් වූ කෙනාටයි සෝතාපන්න කියන්නේ.

ඇස ආදී ආයතනයන් නාමරූප හේතු කරගෙන හටගන්නා ආකාරයත් නාමරූප නැතිවීමෙන් නැතිවී යන ආකාරයත් දැකීමෙන් සෝතාපන්න වේ. ඔහු යථාර්ථය දුටු කෙනායි. හටගැනීමත් නැතිවීමත් දෙකම දකිනවා. එවිටයි උච්ඡේද ශාස්වත දෘෂ්ටි දෙකම දුරු වන්නේ.

සංයුත් සඟියේ නිදාන සංයුත්තයේ කච්චාන ගොත්ත සුත්‍රයේදී ද බුදුරජාණන් වහන්සේ එලෙස වදාළ සේක. ලෝකයේ හටගැනීම දැකීමෙන් නැත කියන අන්තය දුරුවෙනවා. ලෝකය නැතිවීම දැකීමෙන් ඇත යන අන්තය දුරු වෙනවා.

එලෙස හේතුඵල වශයෙන් දහමෙහි අනිත්‍ය ස්වභාවය දකින විට උච්ඡේදය හා ශාස්වතය දුරු වෙනවා. එමෙන්ම මෙලෙස හේතුඵලයන්ගේ පැවැත්ම අනිත්‍ය වශයෙන් දකින විට එතැන ස්කන්ධ පැවැත්මක් විතරයි දකින්නේ. ඒ කියන්නේ දුකක පැවැත්මක් විතරයි දකින්නේ. මෙලෙස හේතුඵල ලෙස අනිත්‍ය වන දුක් වන දේ තුළ මම කියා දෙයක් නැත. අනාත්මයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ දුක කියලා විස්තර කළේ දුක් වේදනාවට නොවේ. පඤ්ච උපාදානස්කන්ධ දුකටයි.

හේතුඵල වශයෙන් අනිත්‍ය දකිනවිට ඔහුට ලෝකය යැයි නිමිත්තක් ඇල්ලිය නොහැක. මෙලෙස නිතර භාවනා වශයෙන් පුරුදු කරන විට අනිමිත්ත නම් වූ සමාධිය වැඩෙනවා. යමක් අනිත්‍ය නම්,

පිහිටීමට දෙයක් නැතිනම්, පැවැත්මකට යමක් නැත. දුක පමණි පවතින්නේ. මෙලෙස දුක්ඛ සඤ්ඤාව භාවනා වශයෙන් ප්‍රගුණ කරනවිට නොපිහිටන සමාධිය එනම් අප්පණිහිත සමාධිය වැඩෙනවා.

හේතුඵල ලෙස නිරන්තරයෙන් අනිත්‍ය වෙවී පවතින්නේ දුකක් මිස මමෙක් හෝ ස්ථීර යමක් නොවේ. ඒ තුළින් ශුන්‍යතාවය වැඩෙනවා. ඒ කියන්නේ අනාත්ම සඤ්ඤාව භාවනා වශයෙන් පුරුදු කරනවිට සුඤ්ඤාන සමාධිය වැඩෙනවා. මේ සියලු සමාධි ලෝකෝත්තරයි. බලෙන් ඇති කරගත නොහැකියි. දහම දුක අවබෝධයත් සමඟයි ඇති වන්නේ.

මෙලෙස සෝතාපන්න වූ කෙනාට මම සෝතාපන්නයි කිවයුත්තක් නැත. මේ ලෝකය අනිත්‍යයි දුකයි අනාත්මයි යන හැඟීම පමණි පවතින්නේ. මේ කිසිම තැනක මම කියා ලබා ගත හැකි දෙයක් නැත. රූප වේදනා සඤ්ඤා සංඛාර විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පහක හටගැනීම හා නැතිවීම පමණි පවතින්නේ. ඒ සියලුම දේ පවතින්නේ අවිද්‍යාව තණ්හාව තිබෙන තෙක්ම පමණි. මෙලෙස දහම දැකීමත් සමඟම ත්‍රිවිධ සංයෝජනම දුරු වී යනවා.

සංයෝජන දුරුවීම

සක්කාය දිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බත පරාමාස කියන සංයෝජන තුනම නැති වෙනවා. සක්කාය දිට්ඨිය කියන මූලික සංයෝජනය සමඟයි අනික් දෙකත් බැඳීලා පවතින්නේ. මෙය දුරු කළ කෙනාටයි රාග, ද්වේශ දුරු කරන්න තියෙන්නේ. එයා රාග ද්වේශ අනිවාර්යයෙන්ම දුරු කරනවා. මොකද ඒ සියල්ලම හටගන්නේ බොරු පදනමක් මත කියා දන්නා හෙයිනි. සක්කාය දිට්ඨිය දුරු නොකර රාග ද්වේශ දුරු කරන්නට ගියාට වැඩක් නැහැ. සමාධි බලයෙන් දුරු වුනාට ආත්ම දෘෂ්ටිය කැඩෙන්නේ නැහැ. ඒ නිසා රාග අනුසය, පටිස අනුසය, දුරු වන්නේ නැහැ. ඒවා දුරු වන්නට මූලිකව සක්කාය දිට්ඨිය දුරු කළ යුතුම වෙනවා.

ඒ බව තථාගතයන් වහන්සේ සංයුත් සඟියේ දේවතා සංයුත්තයේදී වදාළ සේක.

දෙවි කෙනෙක් බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් මෙසේ අසනවා, “ස්වාමීනි සසර දුක වටහාගත් ජරා මරණ වලින් පීඩිත කෙනෙක් හිස

ගිනි ගත්තෙක් වගේ කාමරාග, පටිස දුරු කිරීමට මහන්සිගත යුතු වෙනවා නේද?” තථාගතයන් වහන්සේ මෙසේ වදාරනවා. “සසර දුක වටහාගත් ජරාමරණ වලින් පීඩිත කෙනෙක් හිස ගිනිගත්තෙක් වගේ සක්කාය දිට්ඨිය දුරුකිරීමටයි මහන්සි ගතයුත්තේ”.

සක්කාය දිට්ඨිය කියන්නේ කුමක්ද? රූප වේදනා සඤ්ඤා සංඛාර විඤ්ඤාණ තුළ මම කියන පැවැත්මක් තියෙනවා කියන එක. අපි සිතන්නේ කොහොමද?

මම රූප දකිනවා, මම ශබ්ද අහනවා, මට තිබෙන රූප ජේනවා, මට තිබෙන ශබ්ද ඇහෙනවා, ආදී වශයෙන් නේද? හැම වේලේම මම කියන පදනම මතයි බාහිර ලෝකෙන් එක්ක එකතු වෙන්නේ. මගේ ඇස බාහිර රූපේ, තිබෙන රූප මගේ ඇහැට ජේනවා. මගේ කන බාහිර ශබ්ද, මගේ කනට බාහිර ශබ්ද ඇසෙනවා. මගේ නාසය බාහිර ගඳ සුවඳ, තිබෙන ගඳ සුවඳ මගේ නාසයට දූනෙනවා. මගේ දිව බාහිර රස, තිබෙන රස මගේ දිවට දූනෙනවා. මගේ කය බාහිර පහස, තිබෙන පහස මගේ කයට දූනෙනවා. මගේ මනස බාහිර අරමුණු, තිබෙන අරමුණු මගේ මනසට දූනෙනවා.

හැම තිස්සෙම සිටින්නේ මම වටාමයි. මම වටා සිටින නිසාමයි මගේ යැයි, රූප ශබ්ද ගන්ධ රස පහස අරමුණු පවතින්නේ. නමුත් ඇත්ත ස්වභාවය එය නොවෙයි. ඇසයි රූපයයි විඤ්ඤාණයයි එකතුවීමෙන් තමයි, රූපය දකින්නේ. ඒ කියන්නේ පඤ්ච උපාදානස්කන්ධය හටගන්නේ. හේතුඵල වැඩපිළිවෙලකටයි හටගන්නේ. එතැන පවතින ක්‍රියාවලියට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ දුක්මක් කියලා. (දිට්ඨියක්). දුකීමක් පමණි. නමුත් අපි හිතන්නේ දුක්මක් මම කියලයි. දුක්මක් මම නොවේ. දුක්මකි ඇති වුනේ. ඒ දුක්මත් එක්කමයි ඇස ආයතනයක් වුනේ. මම දුක්කා නොවේ. එතැන “මම” කියන වැඩපිළිවෙලක් නෑ. ඒ වගේම කනයි ශබ්දයයි විඤ්ඤාණයයි එකතුවීමෙන් ශබ්දය අසනවා. පඤ්ච උපාදානස්කන්ධය හටගන්නවා ඒකට කියනවා ඇසීමක් කියලා. (සුතයක්). නමුත් අපි හිතන්නේ මම අසනවා කියලා. නාසයයි ගන්ධයයි විඤ්ඤාණයයි එකතුවීමෙන්, දිවයි රසයයි විඤ්ඤාණයයි එකතුවීමෙන්, කයයි පහසයි විඤ්ඤාණයයි එකතුවීමෙන් පංචඋපාදානස්කන්ධ හටගන්නවා. ඒකට කියනවා දැනීමක් කියා.

(මූතයක්). දැනීමක් විතරයි සිදු වුනේ. නමුත් අපි සිතන්නේ මටයි ගන්ධය දැනුනේ මටයි රසය දැනුනේ මටයි පහස දැනුනේ කියලා.

ඒ වගේම මනසයි අරමුණයි විඤ්ඤාණයයි එකතුවීමෙන් පංචලපාදානස්කන්ධය හටගන්නවා ඒකට කියනවා දැනගැනීමක් කියලා. (විඤ්ඤාතයක්). අපි හිතන්නේ කොහොමද? මමයි සිතන්නේ, මටයි තේරෙන්නේ කියලා. මේ විදිහට හැම තිස්සෙම මුළු ජීවිතය පුරාවටම “මම” ගෙන් තොර පැවැත්මක් අපට නෑ. එනමුත් “මම” කියා දෙයක් ඒ කිසිම තැනක නැත. හේතුඵල ක්‍රියාවක් පමණි ඇත්තේ. එනමුදු ඒ බව අපට නොවැටහේ.

මෙලෙස හේතුඵල පැවැත්මක් මිස “මම” කියා දෙයක් මේ කිසිම තැනක නැත කියන දැකීමෙන්ම සක්කාය දිට්ඨිය දුරුවෙනවා. නමුත් මමත්වය මුළුමනින්ම නැතිවෙන්නේ නැහැ. ඒකට අස්මිමානය දුරුවන්නට ඕනි. රහත්වන්නට ඕනි.

සෝතාපන්න කෙනාට තිබෙන්නේ, රහත් නොවූ සේඛ භික්ෂුවට තිබෙන්නේ, මම කියන වැඩපිළිවෙලක පැවැත්මක් නැත, කියන ප්‍රඥාව විතරයි. මමත්වය දුරු වන්නේ නැහැ. මමත්වය දුරුවුනා නම් එයා නිදහස් වෙනවා.

මේ විදිහටයි සක්කාය දිට්ඨිය දුරුවෙලා යන්නේ. මේ සක්කාය දිට්ඨියත් සමඟමයි අනිත් සංයෝජන දෙකත් බැඳී පවතින්නේ.

කුමක්ද විවිකිච්ඡාව කියන්නේ?

මෙයට විවිධ අර්ථකථන දේවි. එනමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළේ කුමක්ද? දුරුවන සංයෝජනය කුමක්ද? දහම දකිනවිට දුරුවන්නේ කුමක්ද?

මෑතකාලීන පොත්පත්වල අට තැනක සැකය කියා විස්තරයක් තිබෙනවා. බුදුන්, දහම්, සඟුන්, සීලය, පටිච්ච සමුප්පාදය ආදී තැන් ගැන සැකය දුරුවෙනවා කියලා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙන්නේ ඒ විදිහට නොවේයි.

බලන්න පහත බුදු වදන දෙස,

මැදුම් සඟියේ මූල පණිණාසකයේ සබ්බාසව සූත්‍රයේදී මේ විදිහට වදාළ සේක. මම අතීතයේ හිටියද නැද්ද? කෙසේ මම අතීතයේ සිටින්න ආද්ද? මම අනාගතයේ ඉන්නවද නැද්ද? කෙසේ මම අනාගතයේ සිටිවිද? මම දැන් සිටිනවද නැද්ද? මේ සත්ත්වයා කොහෙත්ද ආවේ? කොහෙද යන්නේ කියන සැකයයි සංයෝජනය ලෙස දුරු වී යන්නේ.

මේ කියන්නේ කුමක් ද?

දහම් ස්වභාවය ගැන පවතින සැකයයි දුරුවන්නේ. මොකද? දහම් ස්වභාවයයි එයා අන්දකින්නේ. එතකොට ඒ සැකය දුරුවෙනවා. අතීතයේ හෝ අනාගතයේ හෝ වර්තමානයේ හෝ මම කියා කෙනෙක් හිටියද? ඉන්නවද? කියල සැකය දුරුවෙනවා. එයා දකින්නේ හැම වෙලේම හේතුඵල වශයෙන්. මම කියා දෙයක් දකින්නේ නෑ. අතීතයෙන් හේතුඵලමයි. අනාගතයෙන් හේතුඵලමයි. දැන් දකින ආකාරයටමයි අතීතයට අනාගතයට ගලපා බලන්නේ. මම කියා දෙයක් එයා දකින්නේ නැහැ. ඒ නිසා අතීතයේ මම හිටියද? නැද්ද? කියන ප්‍රශ්න එයාට නැහැ. අනාගතේ මම ඉන්නවද? නැද්ද? කියන ප්‍රශ්න නැහැ. මේ ඉන්න මම කොහෙත්ද ආවේ? කොහෙද යන්නේ? කියන ප්‍රශ්න නැහැ. බලන්න මේ ධර්මය කෙතරම්ම ලස්සනද කියලා.

මෙහෙම දකින කෙනෙක් මම සෝතාපන්න කරල රැකවරණයක් දෙන්න හදනවද? නැහැනේ.

මේ විදිහටයි විචිකිච්ඡා සංයෝජන දුරුවන්නේ. දහම් ස්වභාවය ගැන සැකයයි දුරු වී යන්නේ.

දහම් ස්වභාවය පෙන්වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ ගැන ඔහුට සැකයක් තියෙනවද? ඒ මඟ වැඩු උතුම් රහතුන් ගැන? ධර්මය කියන්නේ මේ දහම් ස්වභාවයටනේ. හේතුඵල දහම ගැන සැකයක් තියෙනවද? ඒ කිසිම සැකයක් නැහැ. නමුත් ඒ සියල්ලම දුරුවන්නේ හේතුඵල ලෙස දහම් ස්වභාවය දැකීමෙනුයි.

ඒ වගේම තමයි සීලබ්බත පරාමාසය. ඒකත් මේ සියල්ලම එක්ක බැඳිලයි තිබෙන්නේ. සීලය උපාදාන කරගන්නෑ. සීලබ්බත සංයෝජනය දුරුවන්නේ කාටද? සෝතාපන්න කෙනාටයි.

සෝතාපන්න නොවූ කෙනෙකුට සීලබ්බත පරාමාස සංයෝජන දුරු වී තිබෙනවද? නැහැ. මේ සංයෝජන කියන ඒවා එක වෙලාවකට තිබීම එක වෙලාවකට නැතිවන එකක් නොවේ. සක්කාය දිට්ඨිය සමඟ සහමුලින්ම දුරුවෙනවා. නැවත හටගන්නේම නැහැ.

එහෙනම් සෝතාපන්න නොවූ කෙනෙක් කුමන සිල් රැක්කත් ඔහු එයට උපාදාන වී නැද්ද? පඤ්ච සීලය, දස සීලය, අටසිල්, පැවිදි සිල්, උපසම්පදා සිල් කියන කුමන සිල් රැක්කද ඔහු එයට උපාදාන වෙලයි පවතින්නේ. එහෙනම් ඔහුගේ ඒ සීලය සීලබ්බත පරාමාසයක්මයි. මොකද ඒක දුරුවෙන්නේ සෝතාපන්න කෙනාටයි. අනිත් කෙනා රකින ඒ සීලය සීලබ්බතයක්මයි. කලින් පෙන්වූ මිගසාලා සූත්‍රයේ සිල්වත් කෙනා දුගතියේ යන හැටි විස්තර කළා නේද? ඒ ඇයි? ඒක සීලබ්බතයක්. නමුත් දුස්සීල කෙනා සුගතියේ යනවා. එයාගේ නුවණ තියෙනවා. සෝතාපන්න නොවූ කෙනා රකින සීලය සීලබ්බතයක් වන්නේ ඇයි? ඔහු එය රකින්නේ උපාදාන කරගෙනයි. නිවනක් හොයන්නේ සීලයෙන්. නමුත් ඒක එහෙම නොවෙයි. සීලයෙන් නිවනක් ලැබෙන්නේ නැහැ. සීලය උපකාර වන්නේ සමාධියකටයි. ඒ වගේම සිල් රකින්නේ තමා රැක ගන්නයි. නමුත් සෝතාපන්න වීමෙන් ඒක දුරු වෙනවා. මොකද? එයා සීලයෙන් නිවනක් හොයන්නේ නැහැ. එයා සිල් රකින්නේ සමාධියට උපකාර පිණිසයි. ඒකයි උපාදාන නොවූන සීලයක් එයා රකින්නේ. ඒකට කියනවා ආර්යකාන්ත සීලය කියලා. ආර්යකාන්ත සීලය කියන්නේ සිල්පද වලට නොවෙයි.

සෝතාපන්න කෙනා පැවිදි වුවත් ගිහි වුවත්, ආර්යකාන්ත සීලය එකමයි. පැවිදි කෙනාට එකකුත් ගිහිකෙනාට තව එකකුත් නොවෙයි. ඒ විදිහට වෙනස් නොවන්නේම, සෝතාපන්නවීම ප්‍රඥාවේ ඇති දියුණුවක් මිස සිල්පද වල දියුණුවක් නොවේ. සෝතාපන්න නොවූ ගිහි කෙනත්, සකදාගාමී වූ ගිහි කෙනත් බුන්මලාරී ජීවිතයෙන් තොරව ගිහිගෙදර තම අඹු සැමියන් සමඟ වාසය කරනවා. නමුත් උපසම්පදා හික්ෂුව ඒ සියල්ලෙන්ම වෙන්ව වාසය කරනවා. නමුත් දෙදෙනාගේම ආර්යකාන්ත සීලය සමානයි. රකින සිල්පද ආර්යකාන්ත සීලය වන්නේ නෑ. එහෙමනම් ගිහිකෙනාට වෙනමත් පැවිදිකෙනාට වෙනමත් බුදුරජාණන් වහන්සේ විස්තර කරනවා. සෝතාපන්න කෙනා අතින්, කැඩෙන සීලයක් කියන්නේ නෑ. නුවණෙහි සිදුවන වෙනස්වීමට ගිහිපැවිදි වෙනසක් නැහැ. ඒ සීලය

ආර්යකාන්ත සීලයයි. (සෝතාපන්න කෙනා ගැන විස්තර කරන විට පැවිදි කෙනෙක් ගැනම නොකියන බව වටහාගත යුතුයි. ඒ විස්තරය ගිහිපැවිදි දෙදෙනාටම පොදු එකම කරුණක් වේ. ඒ වගේම ශික්ෂා පද නොපනවුපු බුද්ධ ශාසන වලත් මේ ආර්යකාන්ත සීලය තිබුණා. ගෞතම බුද්ධ ශාසනයෙන් මුල් වසර 20 තුළ ශික්ෂා පද පැනවූයේ නැහැ. ඒත් මේ ආර්යකාන්ත සීලයට පත් වූ අය සිටියා.)

සෝතාපත්ති අංග

ආර්යකාන්ත සීලය සෝතාපත්ති අංගයක්. ඒක සෝතාපන්න කෙනාගේ අංගයක් වන්නේ ඇයි? සීලබ්බත පරාමාසය දුරු වුන නිසා, එහෙම නැතිව සිල්පද වලට ආර්යකාන්ත සීලය කියන්නේ නැහැ. මොකද සෝතාපන්න කෙනා අතින් සිල්පද කැඩෙනවා.

අංගුත්තර නිකායේ තික නිපාතයේදී ඒ බව වදාළා. සෝතාපන්න කෙනා අතින් ශික්ෂා පද කැඩෙනවා. නමුත් නිරයගාමී වෙන්නෙ නැහැ.

සෝතාපන්න කෙනා පංච ආනන්තරීය පාපකර්මයි, නියත මිත්‍යා දෘෂ්ටියයි ගන්නේ නැහැ. එයයි වෙන්නේ නැහැ කියා වදාරන්නේ. ආර්යකාන්ත කියන්නේ, නොවෙනස් සුන්දර සීලයක් සෝතාපන්න කෙනාට තියෙන්නේ. ඒ කියන්නේ එයා උපාදාන නොකරගත් සීලයක් රකින්නේ. ඒ ශික්ෂා පද නොවේ. එයා රකින සීලයේ ස්වභාවය උපාදාන කරගන්නේ නැහැ. සීලබ්බත දුරු වූ නිසා උපාදාන කරගන්නේ නැතිව සිල් රකිනවා. ඒ ස්වභාවය ආර්යකාන්ත සීලය''. උපාදාන නොකර රකින සීලය කවදාවත් කැඩෙන්නේ නැහැ. දැඩිව අරගෙන සිල් රකින්නේ නැහැ. ඒ කියන්නේ සීලයෙන් නිවනක් හොයන්නේ නෑ. සමාධියට උපකාර පිණිසමයි රකින්නේ. ඒ වාගේම 'භුජ්ස්සේභි' කියලත් පෙන්වා දෙනවා. ඒ කියන්නේ, තව කෙනෙකුට ගැති නොවුන දාසභාවයෙන් නිදහස් වුන, නිදහස් වූ ස්වාධීන කියන එකටයි. එයා රකින සීලය ගැති නොවුන නිදහස් ස්වාධීන සීලයයි. අතින් කෙනා සිල් රකින්නේ තමාට ගැති වෙලා, තමාව රැකගන්නටයි. සංසාරයේදී දුගතියට තමාව රැගෙන යන්න ඇති බය නිසා තමාට ගැති වෙලා, තමාගේ දාසයෙක් වෙලයි සිල් රකින්නේ. නිදහස්ව ස්වාධීනව රකින්නේ නැහැ. හේතුඵල දහම දැකපු නුවණැත්තා තමාගේ වැඩපිළිවෙලක් නැති බව වටහාගෙන නිදහස්ව ස්වාධීනව

නුවණැත්තන් ප්‍රශංසා කරන, සමාධියට උපකාරය පිණිසම සීලය රකිනවා.

මේ විස්තරය සංයුත් සඟයේ නිදාන සංයුත්තයේ පඤ්චභයවේර දෙසුමේ හොඳට පැහැදිලි වෙනවා.

ආර්යකාන්ත සීලය නම් වූ ස්වභාවය කවදාවත් කැඩෙන්නේ නැහැ මිසක් සිල්පද කැඩෙන්නේ නැහැ නොවේ. සිල්පද කැඩෙනවා නමුත් කවදාවත් උපාදාන කරගත් සීලයක් රකින්නේ නැහැ.

සිල්පද සෝතාපන්න කෙනා අතින් කැඩෙන වග විස්තර වන දෙසුම් කිහිපයක්ම බුද්ධ භාෂිතයෙන් හමුවෙනවා.

රතන සූත්‍රයේදී පෙන්වා දෙන්නේ පව් කර්ම සෝතාපන්න කෙනා අතින් සිදු වෙනවා. නමුත් සඟවන්නේ නැහැ. එයා සංවර වෙනවා. ඒ වගේම මැදුම් සඟයේ මූල පණ්ණාසකයේ කෝසම්බිය සූත්‍රයේදී අසාධාරණ ඤාණ යටතේදී තථාගතයන් වහන්සේ මෙසේ විස්තර කරනවා. සෝතාපන්න කෙනා අතින් (නැඟී සිටීමේ ආපත්ති) සිල් කැඩෙනවා. එසැනින්ම සංවර වෙනවා. හරියට පොඩි ළමයෙක් ගිණි අඟුරක් අතින් අල්ලනවා වගේ. අල්ලපු සැනින් අත ආපස්සට ගන්නවා. ඒ විදිහටම සෝතාපන්න කෙනා අතිනුත් සිල් කැඩුනහම එයා සංවර වෙනවා. මේ උපමාව තුළින් පැහැදිලි වන්නේ සඟවන්නේ නැතිව ඉක්මණින් විවෘත වන බවයි.

එනමුත් ආර්යකාන්ත සීලය නම් වූ ස්වභාවය කැඩෙන්නේ නැහැ. මොකද? ඒක හට ගන්නේ සීලබ්බතපරාමාසය නම් වූ සංයෝජනය දුරු වූ නිසයි. මේක සෝතාපන්න කෙනා තුළ පිහිටන අංගයක්. මේක සමාදන් වෙලා රකින එකක් නොවේ.

ඒ වගේම ධර්මයේ ස්වභාවය දැකීමෙන්ම තථාගතයන් වහන්සේ ගැන නොසෙල්වෙන පැහැදීමක් හටගන්නවා. ඒ උතුම් ධර්මය ගැන නොසෙල්වෙන පැහැදීමක් හටගන්නවාත් සමග ඒ මඟ වඩින ශ්‍රාවක සඟරුවන ගැන නොසෙල්වෙන පැහැදීමක් හටගන්නවා. මේවා සෝතාපන්න අංග. මේ එකක්වත් ගුණ හිත හිතා ඇති කර ගන්න එවා නොවන බව දැන් හොඳටම පැහැදිලි වන්නට ඇති.

මේ ධර්ම ස්වභාවය පෙන්වා වදාළ බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ගුණයන්ගෙන් යුතුයි කියලා තමාට පැහැදීම හටගන්නවා. මේ දහම නම් ඒකාන්තයෙන්ම මේ ගුණවලින් යුක්තමයි කියලා පහදිනවා. මේ දහම දකපු අය මේ ගුණවලින් සෝභමානයි කියලා එයා දකිනවා. ඒ තුළින් ඔහු තුළ ඒ සෝතාපන්න අංග ඇති වෙනවා.

සෝතාපන්න කෙනාට තවත් දෙයක් ඇති වෙනවා. ඒකට කියනවා ආර්ය න්‍යාය ගැන නුවණ කියලා. ඒ ගැනත් ටිකක් විමසා බලමු.

ආර්ය න්‍යාය

සෝතාපන්න කෙනා තුළ හටගන්නා මේ නුවණ ගැන කතාවක් කෙරෙන්නේ නැහැ. අර අංග හතර පමණයි කතා කරන්නේ. නමුත් මේ කාරණය තමා එයාගේ ප්‍රධානම දේ. මෙය තමා එයා තුළ පිහිටන නුවණ. මේ ආර්ය ශ්‍රාවකයා පටිච්චසමුප්පාදය ගැන හොඳටම අවබෝධ කරගන්නවා. ඒ කියන්නේ හේතුඵල දහම ගැන නුවණ හටගන්නවා.

“ඉති ඉමස්මිං සති ඉදං හොති, ඉමස්සුප්පාදා ඉදං උප්පජ්ජති, ඉමස්මිං අසති ඉදං න හොති, ඉමස්ස නිරෝධා ඉදං නිරුජ්ජධති”

මෙය ඇති කල්හි මෙය වෙයි. මෙය ඉපදීමෙන් මෙය උපදී, මෙය නැති කල්හි මෙය නැත. මෙය නිරුද්ධ වීමෙන් මෙය නිරුද්ධ වේ. එනම් අවිද්‍යාව ඇති කල්හි සංස්කාර ඇත. අවිද්‍යාව උපදිනවිට සංස්කාර උපදී. අවිද්‍යාව නැති කල්හි සංස්කාර නැත. අවිද්‍යාව නිරුද්ධවීමෙන් සංස්කාර නිරුද්ධ වේ. සංස්කාර ඇති කල්හි විඤ්ඤාණය ඇත..... පෙ..... මෙලෙස අංග 12 කින් යුතු පටිච්චසමුප්පාදය වෙන වෙනම එකිනෙකට උපකාර වන ආකාරය හේතුඵල වශයෙන් වටහා ගන්නා නුවණ ඔහුට පවතී. මේ විදිහට හේතු නිසාම ඵල හටගන්නා ආකාරය ගැන නුවණ ඇත. එම නුවණ ඇති නිසයි කිසිදු සංස්කාරයක් නිත්‍ය, සුඛ, ආත්ම වශයෙන් නොගන්නේ. යම් මොහොතක සිහිය ඇති වන්නේ ද එවිට තමාගේ නුවණ විරිය තුළින් සංස්කාරයන්හි යථාර්ථයට සිත පිහිටුවනවා. එම නිසාමයි ඔහුට ලෝකයේ අර්බුදයක් නැතිව සුවසේ ජීවත් වන්නට පුළුවන් වන්නේ.

ධර්මයේ හැසිරෙන්නා ධර්මය විසින්ම රැකගන්නේ ද මෙලෙසටයි. මෙලෙස රැකගන්නේ කුමක්ද? තමාට අකුසල් වන්නට ඉඩදෙන්නේ නෑ. ඒකයි ආනන්තරිය පාපකර්මය ඔහු අතින් සිදු නොවන්නේ. ඒ වගේම බාහිර ගැටළු ඉදිරියේදී ඔහුට සතුටින් ඉන්නටද පුළුවනි. ධර්මයන්හි ඇත්ත ස්වභාවයට සිහිය පිහිටි ගමන් සතුටින් සිටින්නට හැකි වේ. සැබෑවට ධර්මයේ හැසිරෙන කෙනාව ඒ දහම විසින්ම රකිනවා නොවේ ද?

ඔබත් මේ පටිච්චසමුප්පාද අංග ඒ ඒ ප්‍රත්‍ය මුල් කරගෙන හටගන්නා හැටිත්, ඒ ඒ ප්‍රත්‍ය නැතිවීමෙන් නැතිවන හැටිත් නුවණින් විමසා වටහාගන්න මහත්සි ගන්න. එය වැටහෙන විට දහම දකින කෙනා තුළ බුදුන්, දහම්, සඟුන් ගැන පැහැදීම ඇති වේ. ආර්යකාන්ත සීලය ඇතිවේ. මේවා කිසිවක් සිතමින් ඇති කරගෙන සෝතාපන්න විය නොහැකිය. මෙලෙස ආර්ය න්‍යාය සෝතාපන්න කෙනාගේ නුවණක් යන වග සංයුත් සඟියේ නිදාන සංයුත්තයේ පඤ්චහසවේර දෙසුමේ මනාව පැහැදිලි කොට ඇත.

මෙලෙස නුවණ හටගැනීම නිසාම එම ආර්ය ශ්‍රාවකයා තුළ ආර්ය සත්‍ය හතර ගැන සත්‍ය ඥාණය ඇති වේ.

ආර්ය සත්‍ය ගැන හටන්නා සත්‍ය ඥාණය

සෝතාපන්න කෙනා සම්මාදිට්ඨියට බැස ගන්නා බව තථාගතයන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළා. සම්මා දිට්ඨියට බැස ගන්නවා යැයි පවසන්නේ චතුරාර්ය සත්‍ය ගැන ඇති වන සත්‍ය ඥාණයටයි. ඔහු මේ සත්‍ය හතරම ඇත්තක්ම බව තමා තුළින් අත් දකිනවා. එම නිසයි ඔහුට සම්මා දිට්ඨිය ඇති වන්නේ.

- දුක යනු අවබෝධ කළ යුතු සත්‍යයක් බව නුවණ හට ගන්නවා.
- දුක හට ගැනීම යනු ප්‍රභාණය කළ යුතු සත්‍යයක් බව නුවණ හට ගන්නවා.
- දුක නැතිවීම යනු සාක්ෂාත් කළ යුතු සත්‍යයක් බව නුවණ හට ගන්නවා.
- දුක නැතිවන මඟ යනු වැඩිය යුතු සත්‍යයක් බව නුවණ හට ගන්නවා.

අද බොහෝ වෙලාවට උත්සාහ කරන්නේ දුක දුරු කිරීමටයි. නිවන ලබාගැනීමටයි. නමුත් හේතුඵල වශයෙන් යථාර්ථය දකපු

කෙනා උත්සාහ කරන්නේ දුක ප්‍රභාණයටවත් නිවන ලබා ගැනීමටවත් නොවෙයි. ඔහු තමා තුළින්ම දැනගන්නවා දුක කියන්නේ අවබෝධ කළ යුත්තක් මිස ප්‍රභාණය කළ යුත්තක් නොවන වග.

දුක ප්‍රභාණය කරන්නට උත්සාහ කරන්නේ “මම” රැකගැනීමටයි. තමාව සතුටු තැනක තබන්නටයි. නිවන් ලබාගෙන තමාට නිවන් සුවය දෙන්නට ඔහු උත්සාහ කරන්නේ.

ඒ නමුත් දිට්ඨි සම්පන්න පුද්ගලයා දුක දුකක් බවම අවබෝධ කරගන්නවා. දුක, හේතුවක් නිසාමයි හේතුවක් මතමයි පවතින්නේ. එම නිසා ඔහුට නුවණ හටගන්නවා දුක හටගන්නා හේතුව දුරු කළ යුතුයි කියලා. අමුතුවෙන් නිවනක් වෙත යන අදහසක් නැහැ. හේතු නැතිවීමෙන් නිවීම සිදුවන බව ඔහු දන්නවා. එයට දැන් මඟ වඩන්න ඕන බවත් ඔහු දන්නවා. මූලින්ම සම්මා දිට්ඨිය හටගන්නේ සෝතාපන්න කෙනාටයි. ඔහුට තමා මඟ වැඩිය යුතුයි කියන නුවණ හටගන්නේ. ඔහු තමයි නිවැරදිවම තණ්හාව දුරු කරන මාර්ගය සිල සමාධි ප්‍රඥා වශයෙන් පුරුදු කරන්නේ. ඔහුටයි කළ යුතු වැඩක් තියෙන්නේ.

ආර්ය සත්‍ය, සත්‍යක්ම බව දැකපු දිට්ඨි සම්පන්න පුද්ගලයාටයි තණ්හාව ප්‍රභාණයට, නිවන සාක්ෂාත් කිරීමට මඟ වඩන කෘත්‍ය ඥාණය ක්‍රියාත්මක කළ හැකි වන්නේ. ඔහුටයි කළයුතු වැඩේ පවතින්නේ.

සම්මා දිට්ඨිය ඇති වී මඟ වැඩීම.

“සිලෙ පතිට්ඨාය නරො සපඤ්ඤා, චිත්තං පඤ්ඤඤ්ච භාවයං....” ආදී වශයෙන් සංයුත්ත සඟියේ දේවතා සංයුත්තයේදී ජට්ඨා සුත්‍රය තුළින් තථාගතයන් වහන්සේ පෙන්වා වදාලේ ප්‍රඥාවන්ත කෙනා සිලයේ පිහිටා සිතත් ප්‍රඥාවත් වඩයි කියලා. නිවැරදිවම මාර්ගය පුරුදු කිරීම ගැන කතා කරන්නට හැකි වන්නේ මඟට බැසගත් සෝතාපන්න කෙනාටයි.

මැදුම් සඟියේ මූලපණ්ණාසකයේ දෙවන සූත්‍රය වන සබ්බාසව සූත්‍රයෙන්ද ඒ බව වටහා ගත හැකි වේ. සියළු ආශ්‍රවයන් දුරු කිරීම ගැනයි එතැනදී පැහැදිලි කරන්නේ. මූලින් දුරු කළ යුත්තේ දර්ශනයෙන් ප්‍රභාණය වන ආශ්‍රවයි. දර්ශනය කියන්නේ ප්‍රඥාවෙන්

යථාර්ථය දැකීමයි. එලෙස දුරු වන්නේ සක්කාය දිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බත පරාමාසයන්ය. ඉන් පසුවයි සංවරයෙන්, ඉවසීමෙන්, පරිහරණයෙන්, දුරු කිරීමෙන්, මඟහැරීමෙන්, භාවනාවෙන්, දුරු කරන ආශ්‍රව ගැන පෙන්වා දෙන්නේ. භාවනාවෙන් දුරු වන ආශ්‍රව දුරුකිරීම හැටියට පෙන්වා දෙන්නේ බොජ්ඣංග වැඩීමයි. මුලින්ම බොජ්ඣංග වඩන්නට හැකිවෙන්නේද සෝතාපන්න කෙනාටයි.

තව දුරටත් මෙය පැහැදිලි කරගැනීම සඳහා සංයුත් සඟියේ මහාවග්ගයේ ඇති උදායි සූත්‍රය ගැනත් බලන්න පුළුවන් වෙනවා. උදායි ස්වාමීන්වහන්සේ, භාග්‍යවතුන් වහන්සේට මෙසේ පවසනවා, “ස්වාමීනි, පෙර ගිහි කල මා තුළ හටගත් ශ්‍රද්ධා මාත්‍රයෙන් ප්‍රේම මාත්‍රයෙන් හා පවට ලැජ්ජා හය දෙක නිසා පැවිදි වුනි. පැවිදි වූ විට තථාගතයන් වහන්සේ මෙසේ පැවසූ සේක. මෙයයි රූපය, මෙයයි රූපයේ හටගැනීම, මෙයයි රූපයේ නැතිවීම. මෙයයි වේදනාව, මෙයයි වේදනාවේ හටගැනීම, මෙයයි වේදනාවේ නැතිවීම, මෙයයි සඤ්ඤාව, මෙයයි සඤ්ඤාවේ හටගැනීම, මෙයයි සඤ්ඤාවේ නැතිවීම. මෙයයි සංස්කාර, මෙයයි සංස්කාරයේ හටගැනීම, මෙයයි සංස්කාරයේ නැතිවීම, මෙයයි විඤ්ඤාණය, මෙයයි විඤ්ඤාණයේ හටගැනීම, මෙයයි විඤ්ඤාණයේ නැතිවීම, යනාදිය වශයෙනි. එවිට මම පංච උපාදානස්කන්ධය උඩුයටිකුරු කරමින් හොඳට විමස විමසා බැලුවෙමි. එසේ නුවණින් විමසන විට, මෙය දුකයැයි යථාර්ථ වශයෙන් අවබෝධ කළෙමි. මෙය දුක හට ගැනීම යැයි යථාර්ථ වශයෙන් අවබෝධ කළෙමි. මෙය දුකේ නැතිවීම යැයි යථාර්ථ වශයෙන් අවබෝධ කළෙමි. මෙය දුකේ නැතිවන මඟ යැයි යථාර්ථ වශයෙන් අවබෝධ කළෙමි. එවිට ස්වාමීනි, මම ධර්මයට බැසගත්තෙමි. මාර්ගයද මට ලැබුනේය. එවිට මම ඒ මාර්ගය ඒ ඒ ආකාරයෙන් පුරුදු කරන විට ආශ්‍රව ක්ෂය වී අරහත් වූයෙමි. ස්වාමීනි, සති සම්බොජ්ඣංග මාහට ලැබුනේය. එය මම බහුල වශයෙන් පුරුදු කරන විට ආශ්‍රව ක්ෂය වී අරහත් වූයෙමි. ස්වාමීනි, ධම්මවිචය සම්බොජ්ඣංගය... විරිය සම්බොජ්ඣංගය... ප්‍රීති සම්බොජ්ඣංගය... පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගය.... සමාධි සම්බොජ්ඣංගය.... උපේක්ඛා සම්බොජ්ඣංගය....”

බොජ්ඣංග මනසින් සිත සිතා වඩන සමාධියක් නොවෙයි. මුලින් සඳහන් කළ අනිමිත්ත සුඤ්ඤා අප්පණිහිත ආදී සමාධි ලෙසටම, තමා දැකපු යථාර්ථයට සිහිය පිහිටුවා ගෙන එය තුළ සිට

වඩන දෙයකි. යථාර්ථය නොදැකපු කෙනෙකුට බොජ්ඣංග වඩන්නට බැහැ.

බොජ්ඣංග වැඩීම තුළින් හටගන්නා සමාධියයි, නිවන් මඟ පිණිස උපකාරීවන සම්මා සමාධිය වන්නේ. ඒ වග පහත දෙසුමින් පැහැදිලි වේ.

අංගුත්තර නිකායේ චතුක්ක නිපාතයේ සමාධි භාවනා දෙසුම තුළ මෙය පැහැදිලි වේ. සමාධි භාවනා හතරක් තිබෙනවා. පළමු එක මේ ජීවිතයේ සැපසේ වාසය කිරීමට උපකාර වන සමාධිය. එනම් ධ්‍යාන සතරයි. අනිත් සමාධිය දිබ්බ වක්ඛු ආදී ඤාණ දර්ශණ ඇති කරගන්නට උපකාර වෙනවා. එනම් ආලෝක සඤ්ඤාව මෙනෙහි කිරීමෙන් හටගන්නා සමාධිය. අනිත් එක වන්නේ දැනගෙනම වේදනා, හඳුනාගැනීම්, විතර්කයන්, සිදුකිරීමයි. එය උපකාර වන්නේ සති සම්පජ්ඤ්ඤය ඇති කර ගැනීමටයි. අවසාන වශයෙන් ආශ්‍රව ක්ෂය කිරීමට උපකාර වන සමාධිය පෙන්වා දෙනවා. එනම් පංච උපාදානස්කන්ධයන්හි හටගැනීම නැතිවීම දැකීම තුළින් හටගන්නා සමාධිය.

මෙලෙස පෙන්වා දුන් දේශනය තුළින් හොඳටම එය පැහැදිලි වන්නට ඇත. ඒ වගේම මැදුම් සඟියේ එන මහා සළායතනික, මහා චන්තාරීසක ආදී දේශනා තුළත් ඒ බව හොඳටම පැහැදිලි වෙනවා. යමෙක් ඇසෙහි යථාර්ථය දකින විට සිතෙහි යම් එකඟත්වයක් ඇති වේද එය සම්මා සමාධියයි.

මේ සමාධිය සෑම මොහොතකම ලබාගත නොහැකි දෙයකි. එය කලකදී පමණි ඔහු ලබන්නේ. එම නිසා එයට සාමයික විමුක්තිය යනුවෙන් තථාගතයන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා. රහතුන් පමණි අසමයික විමුක්තිය ලබන්නේ. සේඛ භික්ෂුව එම විමුක්තිය කලකදී පමණක් ලබන නිසාවෙනි ඔහු තුළ කෙලෙස් පවතින්නේ. කර්මාන්ත කිරීම, පිරිසේ ඇළී වාසය කිරීම, අධික ලෙස නිදා ගැනීම, කථා බස් කිරීමේ ඇළී සිටින සේඛ භික්ෂුවකට එම සාමයික විමුක්තිය ලබාගැනීම බොහොම අසීරුය. ඒ බව බග්ග විසාණ සූත්‍රයේදී තථාගතයන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළ සේක. මෙලෙස කියන විට සිතට යම් වකිතයක් ඇති වන්නට ඉඩ ඇත. මන්ද යත් බග්ග විසාණ සූත්‍රය පසේ බුදුවරු ගැන පවසන්නක් බව අටුවාවේ සඳහන්ව ඇත.

එනමුදු සුන්ත නිපාතය තුළ ඇති බග්ග විසාණ සුත්‍රයේ කිසිම තැනක පසේ බුදුවරු ගැන එකම වදනක්වත් සඳහන්ව නැත. ඒ තුළ ඇත්තේ තථාගතයන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවක භික්ෂුව ගැනම සඳහන් වන කරුණු බව හොඳට නුවණ යොමා අධ්‍යනය කළහොත් ප්‍රඥාවන්ත අයට පසක් කර ගත හැකි වේ. ඒ ගැන නුවණැත්තෝ සිතා බලන්වා!

සංයුත් සඟ්ගයේ එන ගෝධික සුත්‍රයේදීද සාමයික විමුක්තිය ගැන සඳහන් වේ. එම ගෝධික භික්ෂුව සාමයික විමුක්තියට සමවැද ගෙල සිදු ගැනීමෙන් පිරිනිවන් පා වදාළ සේක.

නමුත් විදර්ශනාවන් උපාදාන කරගැනීමෙන් පිරිනිවන් පෑමට නොහැක. මජ්ඣිම නිකායේ උපරි පන්තාසකයේ ආනෙඤ්ජ සප්පාය සුත්‍රය තුළින් ඒ කරුණ හොඳින් පැහැදිලි වෙනවා. ඒවාගේම ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ පළමු ධර්ම සංගායනාවට සහභාගිවීම පිණිස උපාදාන කරගෙන කොපමණ වීර්යය කලත් නිවීම සාක්ෂාත් කල නොහැකි විය. එය අතහැරුණු සැනින් නිදහස් විය. ගෝධික ස්වාමීන් වහන්සේ සාමයික විමුක්තියට සමවැද එහිද යථාර්ථය දකිමින් සියලු උපාදාන අතහැරුණ විටයි පිරිනිවන් පා වදාළේ. බොජ්ඣංග ඇතිකරගනිමින් එය තුළ වාසය කරමින් එහිද සත්‍ය දකිනවිට “මාර්ග අංගයක් පිණිස පමණක්” හේතුවන බොජ්ඣංග වැඩෙමින් එයත් උපාදාන නොකරගන්නා විට නිවීම සාක්ෂාත් වන බව සතිපට්ඨාන සුත්‍රයේ බොජ්ඣංග උනුපස්සනාවේත්, ආනාපානසති සුත්‍රයේත්, සබ්බාසව සුත්‍රයේත් පැහැදිලි කර ඇත. මේ සාමයික විමුක්තිය සත්‍ය දකිනවිට පමණක් ඇතිවන්නක්. සත්‍ය ප්‍රඥාව තුළින් අත්දකින විට ඇතිවන විමුක්තියක්.

මෙයින්ද පැහැදිලි වන්නේ එම සාමයික විමුක්තිය තමන්ට ඕන විදිහට ලබාගත නොහැකි බවයි. යථාර්ථය දැකපු කෙනෙකුට අදාළ හේතු සකස් වන විට සතිය වීර්ය නුවණ වැඩෙන විට එම විමුක්තිය ස්පර්ශ කිරීමට හැකි වෙයි. එලෙස එම විමුක්තිය තමා කැමැති පරිදි නොලබන හෙයින් ඔහුට දුකසේමයි වාසය කරන්නට වන්නේ. එම නිසයි තථාගතයන් වහන්සේ මේ ජීවිතේ සැපයේ වාසය කිරීම පිණිස ධ්‍යාන භාවනා ගැන පෙන්වා වදාළේ. එම සමාධිය පිණිසයි සීලයක පිහිටා ගත යුත්තේ. (මෙය යම් වැඩපිළිවෙලක් මිස සියලු සේඛ භික්ෂූන්ට පොදු නොවේ.) එවිට සේඛ භික්ෂුව ඉතාම සතුටින් ධර්ම

මාර්ගයේ ගමන් කරයි. ඔහු කය වචනය සංවර කරගෙන සීලය ඇතිකරගනී.

කාම සිතුවිලි, ව්‍යාපාද සිතුවිලි, විහිංසා සිතුවිලි දුරු කරමින් සමාධිය දියුණු කරයි. එසේ කරන සෑම දෙයක්ම නිවන්මඟට උපකාර වෙයි. මන්ද යත් ඔහු නිවන් මඟට බැසගෙන ඇති හෙයිනි. අනික් කෙනෙක් එය කළාට එය නිවන් මඟට උපකාරී නොවෙයි. එය තමාට මතු මත්තෙහි සැප විපාක පිණිස පමණක් උපකාරී වෙයි.

ඒ වගේම එම හික්ෂුව ආත්ම දෘෂ්ටිය දුරුවන අයුරින් සෑම ක්‍රියාවක් කෙරෙහිම සිහිය පවත්වයි. සෑම ක්‍රියාවකටම සිහිය පවත්වන විට ආත්ම දෘෂ්ටිය කැඩෙන අයුරින් නිවන් මඟ වැඩෙයි. අනික් කෙනා කරන්නේ ක්‍රියාවට සිහිය පවත්වනවා නොව සිහියෙන් ක්‍රියා කිරීමයි. එනම් ආත්ම දෘෂ්ටිය තිබෙනවා. සිහියෙන් කරන්නෙක් සිටිනවා. එනමුදු ඒ තුළින්ද අකුසලයට නොගොස් සිත සමාධිමත් වෙනවා. නමුත් ආත්ම දෘෂ්ටිය කැඩෙමින් නිවන් මඟ වැඩෙන්නේ නැහැ. ක්‍රියාවට සිහිය පැවැත්වීම තුළිනුයි එලෙස ආත්ම දෘෂ්ටිය කැඩෙන්නේ. ඒ තුළ කරන්නෙක් නැත. ක්‍රියාවක් පමණි තිබෙන්නේ.

මේ පෙන්වා දුන් සියළුම දහම් කරුණු වටහා ගැනීමට නම් තමා තුළ සැඟවී තිබෙන නුවණ අවදි කරගෙන ස්වාධීන චින්තනය මෙහෙයවා බැලිය යුතුයි. පරාධීන චින්තනයකට ගැහි කෙනෙකුට එය කළ නොහැකියි. සත්ත්ව පුද්ගල සම්මුතියෙන් තොරව හේතුඵල ධර්මය ගැන කියැවෙන (ශුන්‍යතා ප්‍රතිසංයුක්ත) උතුම් බුද්ධ භාෂිතය අධ්‍යනය කරමින් තමන්ගේ චින්තනය එයට යොමුකළ විට තමාටම ඒ දහම නිවැරදිවම පසක් වනු ඇත. එවිට යථාර්ථය දැක මේ දහම් මඟ වැඩීම කළ හැකි වේ.

මේ පෙන්වා දුන් විචරණයෙන් තමාගේ නුවණැස අවදි කරගෙන සත්ත්ව පුද්ගල සම්මුතියෙන් තොරව හේතුඵල ධර්මය ගැන කියැවෙන (ශුන්‍යතා ප්‍රතිසංයුක්ත) ගැඹුරු බුද්ධ භාෂිත තුළ අන්තර්ගත මහානීය අර්ථවලින් හෙබි දෙසුම් වටහා ගෙන ඒ තුළින් යථාර්ථය තේරුම් ගෙන නිවීම පිණිසම තම තම නැණ පහන් දල්වා ගැනීමට මෙම දහම් විචරණය උපනිශ්‍රය වේවා!!!

සාදු! සාදු!! සාදු!!!

නොමිලයේ බෙදා හැරීම ජනිතය.

ප්‍රඥාවන්තයින්හට නැණ පහත් දැල්වන්නට

සත්‍යයෙහි අරුණෝදය

සුඡය අලව්වේ අනෝමදස්සි ස්වාමීන් වහන්සේ

පිවිත අහස් කුස තුළ
 නිර්වාණ නිරු මඬල තියාගෙන
 ශාස්වත උච්ඡේද මතවාද දරාගෙන
 සෙව්වේ නිවනමය පතාගෙන
 බොහෝ දෙන කියූ දෙය අසාගෙන
 හේක ක්‍රමයන් යොදාගෙන
 සැදවා පලංචිය ගෙය යැයි සිතාගෙන
 මුණිදහම ලොව පවතින
 ධර්මයන්හි ස්වභාවය දැනගෙන
 දිට්ඨ සුත මුත විඤ්ඤාත ගැන
 අතමීමය ගුණය අති කරගෙන
 රහතුන් වැඩි සැබෑ මග ගැන
 සත්‍යයෙහි අරුණෝදය උදාවිණ